

Füzesabony község monográfiája

Írta: Pásztor János okl. tanító 1934-35-ben.

Füzesabony fekvése és rövid áttekintése

Füzesabony a Nagy- Alföld északnyugati szélén, Heves vm. egri járásában, Eger várostól délre, (17 km-re) az Eger patak mellett fekszik. A szűkebb értelemben vett belsőség az Eger-és Laskó-patakok között terül el. Határát környezik az északra fekvő dombos Kerecsend 8.5 km, Maklár 8 km, Borsod vm-ben Szihalom 7.5 km, délkeletre Mezőtárcány 5 km, délre Dormánd 3 km, délnyugatra Erdőtelek 12.5 km, nyugatra Kál 14 km-nyire.

A Budapest-miskolci országút L alakban vágja át. A Budapest-miskolci vasútvonal két részre osztja.

Határa síkság.

Tengerfeletti magassága: 110 méter.

Földrajzilag az északi szélesség 47 45", a keleti hosszúság 20 05"- én fekszik.

Településformája zárt. Városias része nincs. Állomása nagy. Vasúti gócpont. Nagyközség. Lakóinak száma 1930. évi népszámláláskor 6398. (belterületen 6112, Szikszó pusztán 286.) A népesség többsége földműves. Határának területe 7440 kat. hold.

A község újabb települése a vasúttól északra elterülő Újtelep. Az Újtelep a háború után épült.

I. Természeti viszonyok.

I. 1., Geológiája.

Füzesabony határa síkság. Közvetlenül a Nagy- Alföld északi részén fekszik. Hegyvidék és alföld között. A legközelebb fekvő község Füzesabonytól, Maklár. Maklár keleti és nyugati határát szőlődombok alkotják. A szőlődombok dél felé mind jobban és jobban laposodnak. Füzesabony határának északi szélénél már teljesen beleolvadnak az Alföld síkságába.

Az Alföld és hegyvidék közötti törés illetve hajlás jellemzi geológiai felépítését. A hajlást élesen megvilágítja a két artézi-kút rétegrajza közötti különbség. A két kút rétegrajzát mellékelem. A régebben fúrt és az új artézi-kút egymástól észak-déli irányban áll. Távolságuk kb. 1 km.

Az újabb kút rétegrajza pontosabb, mint a régié. A pontosság úgy értendő, hogy az új kút fúrásakor minden rétegváltozást feltüntettek. A régi kút fúró mestere valószínűleg tetszés szerint csinált rétegvizsgálatot és e szerinti jegyzést. Geológiai felépítését egyébként üledékes kőzet alkotja. Jellemző az Alföld északi szélének rétegfölépítésére.

A két kút mélysége megközelítően egyezik. Az északabbra fúrt 270 m (rég), az állomástól délre fúrt 283 m (újabb). A régi kútból percenként kb.: 130 l, az újból 250 l víz ömlik.

A rétegrajz több helyen lignit réteget mutat. A lignit elég vastag rétegben mutatkozik. Kár, hogy olyan fiatal és mélyrétegű.

I. 2., Termőtalaj.

Füzesabony lakossága túlnyomóan földműveléssel foglalkozik. Igen fontos kérdés tehát, hogy milyen határának a termőtalaja. Földrajzi fekvése után a legfontosabb tényező a talaj minősége.

Az egykor mezőségi talaj erdőtalajjává, majd pedig az erdők kiirtása után újra mezőségi talajjává lett. Ez a mezőségi talaj már mesterséges volt. Az erdőt az ember azért irtotta ki, hogy a helyét megművelje. Tervének az éghajlat is kedvezett.

A volt erdőtalajban a művelés folytán a humusz megsaporodott, miáltal sötétebb színezetet nyert. Az egész határ altalaja lösz eredetű. A meszes altalaj legközelebb van a réti homokos agyag alatt, ahol a feltalaj és az altalaj egyformán mészben gazdag. Másutt, különösen a mészben szegény agyagos homok és vályog talaj alatt a mész jóval mélyebb rétegben jelentkezik. Néhol egy méteren túl is találunk több-kevesebb mésztartalmat.

A mellékelt talajtérképen legnagyobb kiterjedésűnek a barna és fekete színárnyalatú vályogtalajt látjuk. A kettő közül a barnás árnyalatú, kötöttebbnek látszó és kevesebb humusztartalmú, mint a feketésszürke vályog, amelyet elég gyakran a fekete színű réti agyagos-homoktalajú érfenek és laposok tarkítanak. Ilyen a régi Panyiti és egész folyásának területe. Ezek a vályogtalajok általában mészszegényeknek mondhatók. Az altalajban a meszes réteg különböző rétegben jelentkezik. E célból végzett talajfúrások szerint a meszes réteg 50-100 cm-nél található.

A barnaszínű vályog alatt az északi uradalom talajfúrásai szerint 90 cm-nél mésztartalmú réteget találtak. Az 1. számú talajtérkép metszet mutatja.

A 2. számú szerint sem volt még 80 cm-nél mész található.

A 3. 4. 5. 6. számú talajkeresztmetszetek a fekete-szürke vályog területéről származnak. A 3. és 6. számú talajkeresztmetszetet ugyanegy területnek egymástól távollévő részén vették föl. Ugyanezen terület mélyebb fekvésű helyeiről a 4. és 5. számúak származnak. Ezen vályogterületre esik a községi közlegelőn a Kettős-halom nevű két párhuzamos hosszanti emelkedés, amelynek kb. 40 cm-es feltalaja alatt mész-dús altalaj van. Száraz állapotban erősen fehér, amit építkezéseknél használnak fel előnyösen. A Kettős-halomtól északra a Csárdatöredéknek nevezett part aljában elterülő proletárföldek szélén, az előbbihez hasonló meszes homok altalaja a felszínhez közel található. Ezen vályog talajterülettől nyugatra a magasabb fekvésű szárazabb barna vályogos homok helyezkedik el. Az erről készült talajmetszetek közül hármat, a 7. 8. és 9. számúakat látjuk a mellékleten. A községnek legtávolibb és legkisebb értékű földjei ezek, mégis jók mind. Különösen tanyás gazdálkodással biztos és jóval magasabb termések ezeken volnának előállíthatók.

Homokos vályog terület van még két kisebb helyen. Ezek színben eltérőek, de éppúgy mészszegények, mint az előbbie, ezeknek az altalajuk mutat nagyobb kötöttséget, nagyobb agyagtartalmuknál fogva. A község határának délkeleti részén mély fekvésű réti, homokos agyag földek terülnek el. Ennek a talajtípusnak keresztmetszetét a 10-es számú táblázat

mutatja. A Dongó, a Négyrendes és a Denár olyan részei a határnak, ahol a vadvíz miatt savanyú füves kaszálók voltak, amelyeket az idén, 1935. nyarán lecsapoltak.

A község határáról mondtak után megállapíthatók és megerősíthetjük az érdekelt földművelők ama véleményét, hogy a füzesabonyi határban „ egy marokkal sincs rossz föld.” Még a foltonként előforduló szikesnek mondott földek is jól művelhetők, kielégítő termést adók. Ezeket a szórványosan előforduló, porszik és szikes hajlamú foltokat a talajmetszetek helyeit mutató térképen jelzettek. A közlegelőn és az uradalmi legelőn található leginkább.

I. 3., Vízrajz.

Füzesabony folyóvízben nem mondható szegénynek, mert határán 2 patak folyik keresztül. Az Eger- és a Laskó-patak. Az Eger-patak bővebb vízű és árasztani is lehet. Vízi erejét malomhajtásra használják. A Laskó-patak sekélyebb, alacsonyabb és lassúbb folyású, mint az Eger. A község határa a Tisza folyamterületéhez tartozik.

Az Eger-patak tisztátalansága miatt a Denárban jelentkeztek jelentékenyebb károk, amit részben a patak medrének tisztításával és a vadvíz lecsapolásával igyekeztek javítani. A lecsapolást az állami kultúrmérnökség végezte, állami költségen. A csatornákat a kataszteri térképen feltüntettem.

Az egri hatóságok rendelkezésére bocsátott ínségmunka pénzből 6000 Ft-ot kapott a község a Laskó-patak tisztogatásához. A Laskó 30 évvel előbb volt tisztítva és azóta a meder feltöltődése következtében károkat okozott a vasúti vonaltól északra. A tisztítást 1933-ban végezték.

A Laskó-patakon keresztül vezető fahidat a megye 1931-ben vasbetonhíddá építtette át. A híd a Füzesabony – Dormándi utat vezeti át a Laskón.

A község ivóvize kielégítő. A talajvíz 4-8 m mélyen található. Sajnos gyakori az istálló vagy trágyatelep mellett ásott kút, amelybe a trágya- és istálló-lé beszivároghat.

Ezen segítettek az 1930. évi artézi kút fúrásával. A kút fúrása lassan, de biztosan haladt. 283 m mély, 250 l vizet ad percenként. A víz hőmérséklete 18 C. Kicsit kénes szagú. Később a vízhozamot leszorították 150 l-re és egy felső csappal látták el, mely alá vízfordó lajtók állíthatók és így gyorsabban tölthetők.

A lakosság kezdetben nem kedvelte a vizét, de csakhamar rászoktatta a víz langyossága, mely mosásnál fél melegítést jelent. Most már ivóvíznek is jóízűen használják.

A fúrás költségeinek nagyobb részét sorsjegyen nyerte, a többit az állam adta fúrás céljára. Ez a kút a falut látja el bőven ivóvízzel. A régebbi artézi kút az Új-telep lakóinak ad bőven egészséges vizet.

Füzesabony elöljárósága tehát gondoskodott egészséges, tiszta ivóvízről.

I. 4., Éghajlat, időjárás.

A természeti viszonyokat alkotó tényezők között a legfontosabb az éghajlat. Az éghajlat nem más, mint valamely vidék átlagos légköri állapota. Az időjárást pedig három tényező alkotja: légnyomás, hőmérséklet és csapadék. Egy vidék időjárásának megállapításához tartozik, hogy az időjárási elemek átlagos és szélső értékeit ismerjük.

Füzesabony időjárásáról egészen pontos képet nem alkothatunk, mert a községben nem mérik mind a három időjárás tényezőt rendszeresen, minden nap. A három tényező közül csak a csapadékot méri az érseki uradalom gazdatisztje. A gazdatiszt jegyzi fel a jelentésnaplóba a mérések eredményeit. A csapadékmennyiségre vonatkozó pontosabb adatok tehát csak itt találhatóak. Ennek alapján készült csapadékelosztási táblázatból megismerhetjük a csapadéknak 20 évi eloszlását Füzesabonyban.

A hőmérsékletet és légnyomást naponta nem jegyzi senki Füzesabonyban. Az érseki uradalom jelentésnaplójában elszórtan a csapadékjelentéssel együtt található hőmérsékleti jegyzés is. Az is csak egyszer naponta, nem háromszor. A légnyomást még jobban elhanyagolják.

Legközelebb Egerben mérik az időjárás tényezőinek adatait. Ezek az értékek azonban csak Egerre és közvetlen környékére érvényesek pontosan. Füzesabony 17 km-re fekszik Egertől, de a két helység hőmérséklete igen gyakran eltér egymástól. Az eltérések leggyakoribbak nagy hidegben és nagy melegben. Az eltérés oka valószínűleg a két hely tengerszintfeletti magasságkülönbsége és Egernek völgykatlanban való fekvése.

A Nagy- Magyar- Alföld átlagos hőmérséklete +9 és 11 fok. Budapest átlagos hőmérséklete +10 és 4 fok, Debrecené +9 és 4 fok közötti és Egernek +9 és 8 fok.

Füzesabonynak hozzávetőleg évi átlagos hőmérséklete +10 fok.

Néhány egri adathoz viszonyítva a levegő nedvesség évi átlaga Budapesten 73%, Debrecenben 79%.

A napsütés és felhőzet arányának a Nagy- Alföldre vonatkozó értéket Füzesabonyra is vonatkoztathatjuk. A Nagy- Alföld derült ége alatt 1800 napsütéses órát szoktak fölvenni.

A negyedik – csak részben – időjárás tényező: a szél. A széljárás iránya általában, a hegyről a síkság felé tart. A Nagy- Alföld északi szegélyén északi és északkeleti, a nyugati és északnyugati szegélyein pedig nyugati és északnyugati szél az uralkodó. Füzesabony a kettő között a Nagy- Alföld északnyugati szegélyében fekszik. Így uralkodó szele is északnyugati, majd délkeleti, északi és nyugati szelek a leggyakoribbak. Egerben 1922-ben felvett széleloszlási eredmények szerint: északról 159, északkeletről 69, keletről 117, délkeletről 131, délről 94, délnyugatról 108, nyugatról 127 és végül északnyugatról 204 esetben jeleztek. Szélcsendet 87 esetben állapítottak meg. Ezek az adatok határozzák meg többé-kevésbé Füzesabony éghajlati viszonyait.

Dr. Váczy Mihály a kedvezőtlen irányú szelek tompítására szélfogó fasorokat ajánl a határ egyes részeiben, de leginkább a nyugati részén.

A kedvezőtlen időjárás következtében az utóbbi évek közül 1929-ben a fagy 50%-os kárt okozott a gabonában. A kárt az okozta, hogy hótakaró nélkül volt a vetés és a februári nagy fagyok ellen nem védte semmi a gyenge növényt.

Az 1935. évi tavaszi, késői fagy a gyümölcsökben és a tavaszi vetésben okozott nagyobb kárt.

A hosszantartó nyári szárazság a kukorica termést tette tönkre.

I. 5., Növényzet – Állatvilág.

A termőtalajjal, vízrajzzal megismerkedve látjuk milyen növényekre kedvezőek ezek. A község növényzete általában megegyezik a Nagy- Alföld növényeivel.

Különleges növénye nincs. Takarmányfélék közül az itteni talajt és éghajlatot legjobban szereti a lóhere és a bükköny. Gabonafélék közül legjobban szereti az őszi búza, legkevésbé a tavaszi árpa és a tavaszi rozs a talajt.

Az érseki uradalom sok cukorrépat termel, mely az itteni talajt szereti. Az érseki uradalom füzesabonyi vadaskertjében bükk és akácfa van.

Az utóbbi években is próbálkoztak dinnyét is termelni. A talaj alkalmasnak bizonyult erre is.

Füzesabony állatvilága elég szegényes. Egyedüli vadja a nyúl. Újabban az érseki uradalom 80 holdas vadaskertjében fácánt tenyésztenek.

A legnagyobb kárt a rovarok közül az utóbbi években a marokkói sáska okozta, az 1925. év nyarán. A gabonát támadta meg különösképpen. A sáska a Tisza vidékéről jött hozzánk. Legnagyobb kárt a búzában (25-50%) és a lucernásokban tett. A lakosság dicséretes módon védekezett ellene és ennek köszönhető, hogy a határnak csak egy részén pusztított.

Gyakori rovar még a gabonapoloska és a bundásbogár. Madárfélék közül a varjú tömegesen, fogoly és vadkacsa kevés számban mutatkozik.

Ritka és különleges állatkát találtak Füzesabony határában. A határ „Bozsi” nevű részében fehér hermelint találtak megfagyva. Kitömve a községi kis múzeumban helyezték el.

Tenyésztett gazdasági állatai ugyanazok, mint az Alföld állatai. Kivéve a juhot.

II. Füzesabony története.

Füzesabony és környéke már az Ókorban is lakott terület volt. Ezt bizonyítják a déli határában talált bronzkori leletek. A Laskó-patak partjában található itt-ott kőbalta, bronzeszköz és csontszerszám. Legtöbb agyagedényt és lakóház nyomokat a „Halmon” találtak.

Először 1864-ben a Laskó-patak hídjának építésekor találtak itt néhány kőbaltát, kőedényt és bronztárgyakat. Találtak még egy igen érdekes és értékes bronzöntőműhelyt, több kidolgozásra váró bronz rudacskát, kard és lándzsatöredéket, sarlóféle eszközöket.

Ipolyi Arnold véleménye akkor az volt, hogy ott valószínűleg cölöpépítmények nyomaira bukkantak. Ipolyinak ez a véleménye megbukott. Cölöpépítményeket Magyarországon még nem találtak.

A Laskó hídjától néhány 100 lépésre terül el a fentebb említett Halom. A halmocska 5 m magas és alig 2 hold területű. A nép hite az, hogy háború volt itt és a meghalt hősokeket temették a halmocska alá. A háború már igen régen volt, talán még '48 előtt, vagy a törökök előtt – képzeli a nép -. Hallottam azt is, hogy bizonyosan valami török vitézt temettek oda.

A Halmot 1931-ig szántották. Az ekkor történt tagosításkor azonban, mint községi földet osztották ki. A tagosítás folyamata alatt ugyanis találtak a Halmon egy nagy fazekat. Vastag, durva, fekete anyag faláról meg lehetett ismerni régi voltát. Az agyag edény igen nagy méretű. Magassága 90, szélessége 80, szájának az átmérője 50 cm.

A község főjegyzője Magnin Alfréd azonnal értesítette a Nemzeti Múzeumot, honnan azóta már hatszor szálltak ki és gazdagították igen értékes kő és bronzkori leletekkel, régiségekkel a Nemzeti Múzeumot.

Az ásatásokat Dr. Tompa Ferenc egyetemi magántanár és múzeumőr vezette.

Dr. Tompa Ferenc véleménye szerint K. e. 1000 és 2000 között néhány évszázadig megszakításokkal lakótelep volt (de nem cölöp építmény!).

Körülbelül 3-4 emberöltőn át volt lakott terület (150-200 évig). A halmocska lakóit gyakran menekülésre kényszerítették a súlyosabbnál, súlyosabb csapások. Árvíz, tűzvész látogatta meg a tehetetlen lakókat. Legegyszerűbb védekezési mód a menekülés volt. Megtörtént az is, hogy egy ilyen nagy csapás után sokáig nem tértek vissza a lakók. Ezalatt a szél, meg az árvíz iszapja betemette a romokat. Később évek múlva visszajöttek.

Az ásatások alkalmával 3 ún. kultúr réteget találtak, amelyeket iszapréteg választ el egymástól. Eddig már 5-6 házikó nyomait (putri) találták meg. A dombocska területéhez mérve, kb.: 40-50 putri állhatott a Halmon. A házak alapja vastag gerenda, fölötté sővényfal sárral betapasztva. Teteje, amikor még állt, valószínűleg szögbefutó volt. A házikó nagyságát a cölöplyukakból lehet megállapítani.

Az ásatások közben tömördek kőbaltát, agancskapát, agyagedényeket, kő- és csontszerszámokat nyertek. A bronzeszközök már ritkábbak. Találtak már öntő negatívumot, bronzcsákányt, bronzkarkötőt, bronz-melltűt, bronz-gombokat és tűket.

Az agyagtárgyak legértékesebb darabja a csörgő. Alakja egy madár. Agyag-madár, belül üres és benne golyók vannak, melyek rázásakor zörögnek.

A fekete agyagból készült erős és csinos kiállítású edények mellett gabonaszemeket is találtak. Az agyagedények Dr. Tompa szerint Európa legszebb Ókori kerámiáját képezik.

A talált csontokból arra lehet következtetni, hogy lovas nép volt. Valószínűleg trákok voltak. Halottaikat összekuporodott helyzetben temették el. A halott mellett agyagedényben ételmet, gabonaszemeket találtak. Temetőjüket a Halomtól délre, alig 100 m-re találták meg.

Ettől délre kb.: 2 km-nyire húzódik a Csörsz-árka. A hosszú és széles árok mentén szintén sok Ókori leletekre bukkantak földfordítás közben.

Az utána következő korokból nem maradt maradandó emléküink. A bronz-kor végétől Aba Sámuel uralkodásáig nem tudjuk, hogy kik laktak itt. Még azt sem, hogy egyáltalán lakott-e a mai Füzesabony helyén ember.

Egykor két földesura volt. Az egyik Aba Sámuel, másik az egri Érsek. Aba Sámuel királyé a település déli fele volt. Péter király német segítséggel úzta el Aba Sámuel a trónról. A döntő csatát Ménfőnél vívták. A csata Aba vereségével végződött. A leverett király megmenekült a csatából. A Tisza vidékein bujdosott kedvelt kunjai között. Valószínűleg Poroszló környékén rejtegették. Az ellenpárt vezérei még innen is üldözték. Füzesabonyban, vagy annak közvetlen környékén elfogták és meggyilkolták. Hívei az abonyi egyházban temették el.

Kézai Simon, Túróci és Budai a meggyilkolás helyét Scrobe – Scoobe – Scoeba néven említik. Ez a kutatás szerint Szohode, vagy Szohodát jelent. Szohoda a füzesabonyi határnak egy része, sőt Füzesabony két utcájának a neve. (Kis-Szohoda, Nagy-Szohoda)

A kutatás szerint Füzesabony közelében állott egykor „Szohode”, vagy „Szohoda” nevű falucska. Ebben a falucskában gyilkolták meg Aba Sámuel.

A krónikák Scrobe veteri kifejezéséből arra lehet következtetni, hogy a Csörsz-árkánál gyilkolták meg a harmadik magyar királyt. Scrobs latinul árok. A Csörsz-árkot, mely valószínűleg az avarok műve, a krónikák mindenütt „régi ároknak” mondják. Ebben az árokban, árok mellett, vagy közelében állott a krónikákban említett helység, hol Abát meggyilkolták. Az abonyi egyházból később elvitték a meggyilkolt király tetemét az abasári szerzetesek és a saját templomukba temették el. Az abasári monostort még Aba Sámuel alapította életében, azért temették annak szerzetesei hálából a maguk templomába.

A meggyilkolás helyét Szabó Károly történettudós is itt gondolja. Szabó származtatja először a község nevét a király nevéből, akinek birtoka is volt. Ellentmond ennek az állításnak IV. Béla adománylevele, mely szerint a Szt. István és a többi királyok adományozták az egri püspöknek. Valószínűen úgy volt, hogy a Csörsz-árok felé eső rész Aba Sámuelé, ettől északra elterülő rész az egri püspöké volt. Később Aba birtoka is az egri püspökéhez kapcsolódott.

Azok az adománylevelek, melyeket Szt. István és a többi királyok adtak az egri püspöknek, elpusztultak a tatárdúláskor. Ezek helyébe IV. Béla újabb adománylevelet állított ki. Ez az adománylevelél Obon néven említi a helységet, 1261-ben.

A Vatikánban őrzött tizedjegyzék szerint Obong. A jegyzék 1332-37 évből való. Plébániája ekkor a hevesi fő esperesi kerülethez tartozott. Az 1546. évi adóösszeírás szerint az egri püspökség birtoka.

Az 1551. összeírás szerint 4 egytelkes jobbágy lakta. A helység 1557-ben már népesebb volt, mert az összeírás 7 egésztelkes és 7 zsellérlakost említett. A község ekkor a török hódoltságba tartozott. Illetékét hatvani török földesúrnak fizette. Az összeíráskor ez Jussi spahi volt. A török földesúrnak 150 Ft-ot fizetett. Császárpénz 8 Ft és minden Ft után 60 dénár. Húsvétkor egy fejőstehenet, ősszel egy vágómarhát hajtottak Hatvanba adó fejében. Ehhez járult még 16 pint méz és túró.

Tavasszal és ősszel Hatvanban a török földesúr földjén 10-10 napot szántottak és rostálókát is kötelesek voltak küldeni. A cenzust nem fizették. A magyar földesúrnak be kellett szolgáltatni a vár részére járó illetéket. Az illeték 40 véka rozs és 60 véka tavaszi volt.

Az 1647. és 1684. évi úrbéri összeírás szerint 47 Ft 50 dénár készpénzt és 6 köből búzát fizetett földesúrnak, az egri püspöknek. Az 1693. évi összeírásban az egri püspök pusztájaként szerepelt.

Az 1697. évi összeírás nem említi. Valószínűleg elnéptelenedett. A XVII. század végén sok Heves megyei község elnéptelenedett. Az elnéptelenedés oka nemcsak a török pusztítás volt, hanem járvány is. Az életben maradtak pedig erdőbe menekültek a hatóság szeme elől.

Már 1690-ben kiadták a rendeletet a községek újraépítésére. Az elmenekülteket visszahívták, a hazátlanokat, földönfutókat letelepítették. Az újraterelítés lassú munka volt.

Füzesabony község 15 évnél idősebb lakosai 1720. évben.

Bocsi György (később Szemerére költ.)

Bocsi János ispán

Borovics János juhász

Bosik István juhász 1752.

Császár Jakab bíró

Császár Jakab

Győr Péter

György Péter

Harangozó Dániel harangozó

Hegyi Mátyás pásztor

Illés Gergely csikós

Kakuk Gergely

Csernei János molnár
Ceglédi György
Csizmazia Mihály csapos
Farkas Simon
Fejes Tamás molnár 1752.
Fodor Ferenc
Gál Albert
Gulyás István csordás
özv. Gulyás Jánosné

Kaló János
Kis István
Kis László

1750. évben.

Adácsy Sándor
Antal János és József
Bágyi József
Baranyi János
Baráz György
Batiz Boldizsár
Bocsy György
Csanálosi Mihály
Császár Ferenc és István
Császár Gergely méhészt
Császár Márton
Csontos Gergely
Czeglédy Albert
Czeglédy Mátyás és József
Fejes Tamás molnár
Fekete József és György
Fekete Mátyás
Fürjes István méhészt
özv. Gál Albertné és fia András
Gál István gazdász
Gál János
Guba Mihály
Gulyás András
Gulyás István és Ferenc
György Jakab és Péter
György Péter
Hajdú Imre és fia György
Szagyvay György
Szele István
özv. Szőke Istvánné
Nagy András
Tardy Mihály

Hajdú István
Hegedűs Jakab és János
Hossó Máté
Kakuk Gergely
Kaló János
Kaló Márton jegyző
Kaló Márton sörfőző
Kis Péter 1724-ben bíró
Kovács István
Korsz Mátyás csordás
özv. Medve Jánosné
Molnár János
Molnár Mihály
Nagy Ferenc
Nagy Lukács
Nagy Péter
Német János jegyző
id. Német János
Német György
Némethy Ferenc és János nemesek
Némethy János és György nemesek
özv. Némethy Jánosné nemes
Pap János
Rácz János
Sári Mátyás 1721-ben bíró
Suszter Izsák mészáros 1752-ben
Szabó István
Oláh Péter és István
Pápay János
Pap Mihály
Perge Ádám
Perge János

Tóth György nemes
özv. Tóth Jánosné
Veres Mátyás
Kovács Benedek
Kovács Pál
Kóródi István
Lukács János
Lukács Gáspár
Molnár István özvegye
Nagy János ifj.
Nagy József
Nagy Mihály
Nemes Német Ferencz
Német István bíró
Német György
Német János özvegye

Saári Mátyás
Sós János
Szabó János
Szabó Mihály
Szalontay János
Szász Pál nótarius
Szőke Ferenc
Nemes Tóth Albert
Tassy György
Tarnóczy Sándor
Törő József
Veres Mátyás és fia Gergely
Zelev István
Zelev János és Gergely
Zelev Pál és György

1726-ban az egri püspök a földesúr. A legközelebbi adóösszeírás 1720-ban volt. Ekkor már a 15 éven felüli adóviselők száma 23. Névsorukat közlöm .A névsorban a nevek mellé a foglalkozásukat is odaírták. Ebből láthatjuk , hogy Füzesabonyban ekkor még többféle állatot tenyésztettek mint ma.

Az 1750. évi adó összeírás szerint az adófizetők száma 69. Láthatjuk tisztán az ugrást a szaporodásban. 1690-ben kihalt a helység ,1720-ban 53 adófizetőt számol. Harminc évvel később csak 16-tal több az adófizetők száma

1741-ben a püspökség önálló jobbágyközsége volt. Ettől kezdve Füzesabony fejlődik.

Az 1819. évi népszámláláskor 2000 lakosa van. 1836-ban 2200 lélek él a községben.

Lakói ekkor még főleg marha és juhtenyésztéssel foglalkoztak. A legeltetéshez szükséges legelőt az ugar adta.

Az 1848-49-es szabadságharc alatt néhány átvonuló csapat táborozott itt, vagy érintette a községet.

A kápolnai csata után, 1849. február 27-én Füzesabonyon keresztül vonult vissza a magyar sereg.

1849. március 18-án itt táborozott VII. „György” hadtest Gáspár hadosztálya.

Később március 30-án az első hadtest néhány szakasza pihent meg Füzesabonyban.

I. Ferenc József őfelsége 1852. évi ország körüli hintó útján Füzesabonyon is keresztül ment. A lakosok csak akkor tudták meg, hogy ki utazott keresztül, amikor már elhagyta a községet. (Breznay kántor feljegyzése.)

A község szépen lassan fejlődött tovább. Az egyenletes fejlődésen nagyot lökött az 1869. évi vasútépítés. Ettől az időtől kezdve szállingóztak a vasúthoz az abonyiak. Számuk mindig szaporodott. Így lassan a község lakosságának jelentékeny vasúti munkával kereste kenyerét.

1871-ben kisközség volt. Azóta változatlanul nagyközség.

Az 1901. előtti neve Füzes-abony volt. Azóta egybeírják a nevét.

1906-ban nagy ünneplő közönség fogadta a Rákóczy és bujdosó társainak hamvait a község állomásán. A fogadtatásra kijött Egerből Samassa József érsek is.

A község petróleumvilágítását 1912-ben villannyal cserélték fel. Azóta világítják a község utcáit az erősebb fényerejű villannyal.

Az 1914. évben ütött ki a szomorúan végződött világháború. Egyforma lelkesedéssel fogadták itt is, mint az ország legtöbb községében és városában. Virággal díszített vonatok vitték a harctérre a daloló katonákat. A község lakói pedig élelemmel, ruhával ajándékozták meg a honvédeket.

Füzesabonyból is elvitték az épkézláb férfiakat. Főleg az orosz harctereken küzdöttek és haltak meg a hazáért.

A község nagy áldozatkészséggel a piactéren szobrot állított a halottaknak. A zászlót tartó bronzkatona Heves vm. harmadik legszebb szobra. Kisfaludy Strobl Zsigmond alkotása. A község 108 hősi halottjának neve az alapkőre van vésve.

A háború utáni forradalom Füzesabonyban nem idézett elő nagyobb bajt. Sokkal több kára volt községnek a román megszállás alatt.

A háború után lassan újra fejlődésnek indult a község. Gyalog járó, vasúti fölüljáró teszi kényelmesebbé a gyalogos közlekedést.

Az egyház története.

Az 1773. évi megyei összeírás szerint „a füzesabonyi egyház a legrégebb időben alapítottatott.” Ezt bizonyítja egy másik följegyzés, mely szerint a füzesabonyi egyházban volt ideiglenesen eltemetve Aba Sámuel. Ez a templom nem lehetett hosszú életű. Valószínű, hogy később építettek egy másikat, amelyet a török feldúlt. Ebből a templomból maradt egy fából faragott Szűz Mária szobor. (Ma a községi múzeumban van elhelyezve.)

A ma is fennálló templomot 1733-ban építették gróf Erdődy Gábor egri érsek költségén. 1735-ben szentelte fel maga az érsek. Ekkor három harangja volt. (12, 6 és 2 mázsa.) Kegyura az egri érsek. Főoltár képe az Úr Jézus megkeresztelését ábrázolja. Guidó Reni műve. Eredetije a bécsi múzeumban volt elhelyezve. Erről másolta Derbalkay Pál egri festő.

A két oldaloltár Szt. Gergelyt és Szt. Ferencet ábrázolja. 1773-ban a följegyzés szerint a templom 14 öl hosszú és 5 öl széles. Semmi javadalma nincs. A füzesabonyi egyházhoz tartozott akkor Dormánd, Besenyő és Maklár. A lelkész jövedelme a lekcziákból és egyéb stólailletményből állott.

1811-ben a lakosság gyors szaporodása miatt két oldal hajóval bővítették.

Anyakönyvet 1711-től vezetnek plébániáján.

Gazdasági története.

A község politikailag 1848-ig jobbágyközösség volt.

Az úrbér rendezés valószínűleg 1851-ben volt. Gazdálkodása a háromnyomásoshoz tartozott 1848-ig és megmaradt azután is annak. A nyomásos gazdálkodás rendjét a jobbágyföldek megváltása után is magukkal vitték az önálló élet gazdálkodásába is. Abban az időben a község határának legnagyobb részében ez uralkodott. Mindig volt azonban a

községnek szabad gazdálkodású területe is. Első szabad gazdálkodási terület az északi uradalom földje és a község belterülete közé ékelt „Bozsi” határrész volt. Ez az Eger-patak mentén terül el. Mindig gazdagon termő föld volt.

A művelési ágakra vonatkozólag, különösen a múlt századra visszamenőleg kevés és hiányos adatokat tudunk. A községi közgyűlési jegyzőkönyvek megvannak ugyan, de azokban a nyomásos gazdálkodásában követett rendszernek nyoma sem található. Apáról-fiúra szállt. Az ugart szokás szerint legeltették. Olyan feljegyzést is találunk, amely arra mutat, hogy az ugar egy részét időnként kapásnövény termelésére is használták. Így 1874-ben az ugarból dinnyeföldet hagytak. Amennyit lehetett, három időszokról pontos adatokat szereztem. A táblázat mutatja.

év	szántó	kert	rét	szőlő	legelő	erdő	nádas	adóment.	össz.:
1900	5385	125	397	-	993	198	-	342	7740
1920	5661	124	359	-	861	92	-	343	7740
1935	5673- 5678	236- 217 <i>négyszögöl</i>	258- 200	-	601- 1016	140- 587	-	447-215	7356- 716

Amint látjuk a szántó nem mutat nagy változást. A szántó és a kert gyarapodott a rét és legelő rovására. Ezek változásából arra következtethetünk, hogy haladunk az intenzívebb gazdálkodás felé. Habár a mai helyzet is elég külterjes gazdálkodásra mutat. 1920. óta az összes területből hiányzó részt kihalították házhelyeknek.

A kis-budai erdő kivágásával csökkent az erdők területe.

Az érseki birtok területe 2500 kat. hold volt, melyből földreform során 600 kat. hold föld került kiosztásra. Vitézi telekül 40 holdat adományoztak.

A tagosítás az 1930-31. évben folyt le, sok és nehéz küzdelem után. A nehézség oka a nép bizalmatlansága volt.

Az amerikai olcsó búza versenye nem sújtotta lényegesen a füzesabonyi gazdákat.

A világháború utáni pénzbőség is olyan eredményekkel és eredmények nélkül folyt le, mint átlagosan az ország többi helységében. Inkább a munkás nép kezdett költekezni. Az Újtelepen lakó munkások legnagyobb része ekkor építtette egy szoba-konyhás házát. A házépítésnek igen sokan még ma is isszák a levét.

Pusztaszikszó, Kisbuda, Fischer – birtok.

Füzesabonyhoz tartozik még Pusztaszikszó és a Jankovics, helyesebben a Fischer tanya. Régebben még ide tartozott még Kisbuda is. Ez a helység azonban elpusztult.

Kisbuda már 1291-ben önálló helységként szerepelt. 1332-33. évi pápai tizedlajstromban „Buda helység” néven találjuk. 1339. évi följegyzés szerint az egri püspökség birtoka. E följegyzés Kisbuda néven említi.

Az 1546. évi adóösszeírásban önálló helységként fizet adót két adóköteles porta után. Ezen kívül még 9 porta volt, de ezek már adómentesek.

1551. évi úrbéri összeírás alkalmával 3 jobbágytelket találtak. Följegyzi még az összeíró, hogy 13 telek elpusztult. Három év múlva lakatlan volt. Még 1551-ben is üresen is találtak.

Később újra benépesült és az 1577. évben már 5 egytelkes és 5 zsellér lakosa van.

Kisbuda is, mint Füzesabony a török hódoltságához tartozott és nem csak Pestre, Sasvár agának fizetett adót, hanem a vár részére is fizetett illetéket.

Az 1647. évi összeírás szerint 15 Ft-ot fizetett az egri püspöknek.

1693-ban csak pusztaként szerepel és 1848-ig az egri püspökség fönnhatósága alá tartozik.

Pusztaszikszó búcsújáró hely. Az egri érsekség főmajorja. Kápolnája a múlt század elején épült. Akkor építették a nagy parkkal övezett érseki-kastélyt is, mely a világháború alatt kórház volt. Majd rövid ideig a jószágigazgató lakása. Utána lakatlan volt 1934-ig. Ma az intéző lakja.

A Jankovics tanyát megalapítója után nevezték el. Jankovics az érsekség gazdatisztje volt és mint gazdatiszt vásárolta össze parcellánként a birtokát és földosztáskor egy tagban kérte ki. A háború előtt és alatt örökösei fölparcellázva eladogatták. A legnagyobb részt a tanyával egy Fischer nevű kereskedő vette meg. Azóta „Fischer tanya” a neve. Mint háborús birtokszerzeményt az Ó.F.B. házhelynek osztották ki. A tanyára kb. 30 kat. holddal a község formált jogot.

Népesség száma.

B. Táblázat

Népszámlálás éve	-	1869	1880	1890	1900	1910	1920	1930
Összes lélekszám	-	3475	3821	4116	4712	5372	5816	6398
Anyanyelve	Magyar	3457	3801	4082	4686	5352	5797	6384
	Német	7	5	12	6	11	7	2
	Tóth	6	7	13	9	4	6	2
	Oláh, horvát	-	-	-	-	-	-	-
	Szerb, Sokán	-	-	-	-	-	-	-
	Egyéb	5	8	9	11	7	6	2
Vallása	Rk.						5520	6048
	Gör. Kat.						12	10
	Ref.						89	116
	Ág. hitv. Evang.						13	13
	Izr.						182	203

	G. kel. És egyéb							-	-
		1910	1920	1930	Életkora	1910	1920	1930	
Magyarul beszél Ír és olvas		5369	5814	6389	6 évn. fiatalabb kb.	496	581	791	
		3782	4036	4844	6-11 év közöttiek	487	531	765	
Neme: férfi		2647	2876	3127	12-14 év közöttiek	405	466	238	
	Neme: nő	2722	2938	3263	15-19 év közöttiek	789	692	644	
Családi állapota	Nőtlen, hajadon	2857	2937	2927	20-29 év közöttiek	795	920	1250	
	Házias	2009	2502	2023	30-39 év közöttiek	675	722	878	
	Özvegy	312	368	416	40-59 év közöttiek	944	1070	1232	
	Elvált	11	9	24	60-on felüli és ismeretlen	397	445	592	

6 évnél idősebb analfabéta 1930-ban 755 volt.
(Statisztikai közlemények 193 I.)

III. Népesség.

III. 1. A mai lakosság és annak kialakulása.

Füzesabony lakóinak termetét határozottan nehéz megállapítani. Találunk olyan családokat, amelyek tagjainak termete nagyobb részt magas. Ugyanezen családokban előfordulnak egészen alacsony termetűek is. Viszont az alacsony termetű családok tagjai között akad magas is.

Általában középmagasnak mondhatók. Alkatuk általában közepes.

A füzesabonyi erős és kitartó munkás. Mivel sok a nincstelen, csak két kezük erejére szorúlnak. Évente igen sok „summást” visznek a Dunántúlra a községből, különösen Somogy megyébe.

A kitartó és nehéz munka nyugodtságot követel. Munkájukat tempósan végzik. A nyugodtság jellemzi életritmusukat is.

A lakosság faji színeképét megállapítani igen nehéz lenne, mert a mai lakoságnak ősei a XVIII. század elején telepedtek le a községben. Ezek pedig igen sokfelől jöhettek. Nevükről ítélve már akkor is magyarok voltak.

Az 1930. évi népszámlálás alapján összeállított százaléktételeket összehasonlítva az országos átlagértékekkel lássuk mennyire térnek el egymástól!

	Országos átlagban	Füzesabonyban
15 évnél fiatalabb korúak:	26,2%	28%
15-59 évesek:	63,1%	62,4%
60 évnél idősebbek:	10,7%	9,2%
Római kat. vallásúak:	63,5%	94,5%
Ev. Ref. Vallásúak:	21,4%	20,1%
Magyar anyanyelvűek:	91,3%	99,8%

III. 2. Népmozgalom. Vándorlások.

A nép szaporodását, illetve csökkenését a vándorlásokon kívül a születések és halálozások arányszáma mutatja.

Községünkben 1900-10-ig 2312 fő, 1910-20-ig 1897 fő, 1920-30-ig 1942 fő, és 1930-35-ig 872 fő született.

Meghaltak 1900-10-ig 1490-en, 1910-20-ig 1493-an, 1920-30-ig 1242-en, és 1930-35-ig 516-an.

Házasságot kötöttek 1900-10-ig 581-en, 1910-20-ig 504-en, 1920-30-ig 673-an, és 1930-35-ig 362-en.

1900-1910-ig a természetes szaporodás 15%, 1910-1920-ig már csak 7%, és 1920-1930-ig 9%.

A születések száma 1910-20-ig lecsökkent, aminek magyarázatát a háborús évek adják. A világháború alatt a születések nagyon megcsappannak s a 10 évi átlagos szaporodás %-át ez csökkenti le. Még az 1920-30-ig való születések sem érik el a háború előtti évtizedekét.

Az 1930-35-ig történt születést körülbelül vehetjük az 1935-40-ig történő születésre és így az 5 évi szaporodást kétszer vesszük, ami 1744. lesz, ekkor azt látjuk, hogy a 10 évi születések száma nem éri el a háborús évek csekély átlagát sem. Ebből az következik, hogy községünkben a születések száma folyton csökken.

A halálozás századunk 2 első évtizedében csaknem egyenlő. A 3. évtizedben már apad a halálozások száma. S ha a 4. évtized első 5 évének a halálozását vesszük a második 5 évre is, (ami 1032) akkor azt látjuk, hogy a halálozások folyton csökkennek.

A házasságok a háborús évek alatt kevesedtek s az 1920-30-ig terjedő időben emelkedtek. Ez emelkedés még most is tart, ami a lakosság növekedésével magyarázható.

Az előbbieket látva meg kell állapítanunk, hogy bár örövendetesen csökken a halálozás és emelkedik a házasságkötések száma, mégis a születések száma ijesztően apad; aminek legfőbb oka az „egyke” vagy az „egyse”. Meglepődve tapasztalom, hogy a fiatal asszonyok irtóznak a gyermektől. S ha akad gyermek, megállnak az egynél. Egy része gazdasági okokból, másrészt kényelemszeretlet miatt. A nehéz kereseti lehetőség befolyásolja a szaporodást. A kilincselés, az állásnélküliség, a nyomor megirtóztatja a gyerektől a szülőt.

Mégis vannak, kik a jobb jövőben bízva szeretettel ringatják magzatukat a magyar jövő számára. Vannak még most is, kiknek áldás a gyermek. Hálával kell előttük meghajtani az elismerés zászlaját!

Ezek legtöbbször a földművesek soraiból kerülnek ki. Azért írom, soraiból, mert már ők sem mentesek a sorvasztó átoktól. Kenyér, munkaalkalmak és szigorú egykeelletes törvények segítenének itt. A község lakóinak szaporodását a következő táblázat tünteti fel:

Népszaporodás és vándorlások áttekintése.

Rovatszám = 1		2	3	4	5	6
Népszáml. Éve:	lélekszám	10 évi növekedés		10 évi term. szaporodás száma	10 évi vánd.- i különbözet	10 évi term. szaporodás %-a
		%-a	száma			
1869	3475	-	-	-	-	-
1880	3821	9,9	346	-	-	-
1890	4116	7,8	295	-	-	-
1900	4712	14,5	596	-	-	-
1910	5317	12,8	605	805	140	15
1920	5816	7,5	499	422	17	7
1930	6398	9,9	582	586	4	9

Vándorlások.

Füzesabonyból 1900-1910-ig terjedő időben vándoroltak el legtöbbször. Oka a Máv.-nál való nagyobb méretű elhelyezkedés és az alkalmasabb kereseti lehetőségek keresése.

1910-1920-ig bár volt elvándorlás, mégis a lakosság növekedése 17-tel volt több, mint a természetes szaporodás. Ennek oka a háború utáni menekültek letelepedése. A letelepedésre hatással volt az, hogy községünk nagy vasúti csomópont, a közlekedés szempontjából előnyös helyen fekszik.

1920-1930-ig az elvándorlási különbözet 4. Ezen idő alatt a községből elvándorolt 55. Ha ehhez hozzáadjuk a természetes szaporodáson felüli lakosságnövekedést, akkor megkapjuk azt, hogy mennyien vándoroltak be ezen idő alatt. (59-en.)

Városba özönlés nincs. A közel fekvő Egernél községünk a közlekedés szempontjából előnyösebb helyen fekszik. Dolgozni a környék városaiba, sőt még a fővárosba is járnak.

Leányaink szívesebben cselédkednek idegenben, mert az itthoni cselédkedéstől visszatartja a nagyizálás. Másnak akarják magukat mutatni, mint amik. Summások is járnak a községből, hogy megkeressék a téli kenyérüket.

A legutóbbi népszámlálás adatai szerint az összlakosság 6398 lélek. Ezek közül nő: 3261, férfi: 3137. Minden 100 férfire átlag 104 nő esik. A nők száma tehát meglehetősen magas. Oka, az idegenbe való munkába állásba-jutás, ahol megtörténik a családalapítás is.

A földműves lányok könnyebben férjhez mennek, mint az iparos lányok. A fiatal korban kirajzolt rózsaszínű álmok okozták ezt. Mindegyik várná az ő elképzelt álomlovagját s nem elégszik meg a magához illővel.

Már az előbb szoltam az idegenbe költözött legényekről. Most még csak annyit, hogy akad, kinek szíve ide húz vissza s innen visz feleséget. De a legtöbbször előtérbe lép az érdek s ha a szíve ellenzi is, az anyagiak miatt érdekházasságot köt. Községünk népe nagyon anyagiasságban, a házasságnál is csak a hozományt nézi.

A kivándorlás különféle helyekre irányult, aszerint, hogy ki hol tudott állandó keresethez jutni. Amerikába a háború előtt és után is mentek, de mikor az idegenek előtt lezárták a sorompókat – meg rossz hírek is érkeztek a kintiek sorsáról, – elment a kedvük a próbálkozástól. Voltak olyanok is, kik egy kis vagyont gyűjtve hazajöttek. Haza hozta a honvágy. Hiába, a magyar vágyódik hazája után.....

IV. Lelkület. Kultúra.

IV. 1., Népjellemzés.

A község népének jellemzésére vonatkozólag általános típust nehéz találni. Egyrészt azért, mert a lakosság kevert. Másrészt azért, mert a lakosság jelentékeny része vasutas vagy vasúti munkás, kik igen gyakran megfordulnak a fővárosban és magukkal hozzák a fölényesebb és városiasabb szellemet.

A nép jellemző alaptermészete a munkabírás és a szorgalom. Jellemvonása a változásoktól való irtózás. Életrealitás tekintetében – mint az általános magyar típus – nem túlságosan ügyes. Inkább szorgalmas. Gazdasági ismeretei fogyatékosak. Sajnos még ma is hallunk ilyen mondásokat: „Ha az apámnak jó volt úgy, nekem is jó.”

Az általános típus vérmérséklete megfontolt. A szélsőségek felé inkább a bevándoroltak és az új településen lakó munkások hajlanak. Életelve anyagiasságban. Ezt a vagyonszerzési vágyat magyarázza meg. Általában víg kedélyű, de kedélyét gyakran az anyagi gondok is befolyásolják.

Alkalmazkodni a régi lakosság nem tud. A gazdálkodás terén hányszor csatlakozott s mégsem okul. Politikai téren véleményét nem fejezi ki nyíltan. Lelkivilágát tekintve érzékeny, könnyen megsértődik. Igénytelen, hogy vagyont gyarapíthassa. Anyagiasságban gondolkodású, a földet nagyra becsüli. Ez a nép szereti a földjét s mégis csak a hasznot szereti húzni belőle, a megfelelő megmunkálást már sajnálja tőle.

Kedélyélet szempontjából a nép hullámszerű kedélyű. A legnagyobb lelkesedésből könnyen csap át a tompa fásultságba. Könnyen hangolható.

Észjárásuk fontolgató, maradiságra hajlamos. Újat nehezen tanul, sokra tartja a hagyományokat. Észjárása jólelkűségről tanúskodik. Sok tekintetben résztvevő, de tud érzéketlen is lenni. Érzésvilágát a kedélyélet uralja. Anyagi téren önző, irigy. Túlzásba vitt takarékosága fősévnyé tette. Szavával könnyen játszik, megbízhatatlan. Sok bennük a

ravaszság, ritkán egyenes lelkű. A sértést önérzetessége nem tűri. Könnyen hajlik a verekedésre.

A nép vetélkedése, becsvágya erős. Mindegyik külön akar lenni a másiknál. Persze, csak kívülről. A lélek nemesítése a külső után következik. Vallásossága sokat veszített színéből, inkább csak formáság. Az anyagiak jobban érdeklik, mint a lelkiek. Úgy dolgozik, mintha mindig élne. A kegyelettisztelet már mélyebben gyökerezik. A temetésekre szeretnek járni, bár sokan csak kíváncsiságból mennek oda is.

A hősi halottak emlékét szeretettel őrzik. Még ma is siratják őket. A családtagokat,- ha elhalnak- sajnálják s emléküket állandóan ébren tartják. A temetőben halottak napjára megigazítják a horpadt sírokat, virággal és gyertyákkal díszítik fel. A sírokat gondozzák.

A jótékonyság,- ha megnyilvánul- az alamizsnálkodásban jut kifejezésre. Még a más községekből való koldusoknak is adnak alamizsnát. A községnek van szegényháza, de ott csak lakást kapnak a szegények. Kenyerüket koldulással kell megkeresniök. Az öregeknek szívesebben adnak alamizsnát, mint a munkaképes fiataloknak. Mindig akadnak családok, kik az elaggott szegényekről gondoskodnak.

A népben benne van az, hogy szereti az állatokat, különösen a lovat. Szeretik – mégis a hiányos táplálás, nehéz munkáltatás miatt- gyakran látni sovány lovakat.

Az öregekből még most sem vészett ki a babona. Ez azonban már csak szórványos jelenség, úgy hogy sem a gazdasági, sem az egészségügyi haladásnak nem jelent komoly akadályokat. Ártalmasabb babonák már nincsenek, betegség esetén a nép jobban bízik a tanult orvosban, mint a tudatlan vénasszonyban.

Az akaratuk befolyásolható. A vezetőosztály könnyen meg tudja változtatni akaratukat. Ritkán tudnak összefogni, hogy akaratukat keresztülvigyék.

Ízlés tekintetében szeretik a rendet, tisztaságot. A fiatalság kedveli a nótát, úgyszintén a táncot is. A lányok arcfestésre kis pirosítót használnak. Az ajkukat nem festik. Persze itt az általános típust jellemezem és nem vagyok tekintettel a csekély kivételre.

Erkölcsi életüket rontották a háború utáni évek, mégis még most is a szemérmesség jellemzi azt. De már nem az igazi szemérmesség, hanem inkább az álszemérem.

Szegénységüket nem szívesen hangoztatják. Kifelé a jómódút igyekeznek mutatni, még ha a mindennapi kenyér is csak szűkösen van meg.

A fiatalság felügyelet mellett, de gyakran felügyelet nélkül találkozik. A falu nyelvétől őrizkednek, mert a férjhez menetelüket, illetve házasságukat károsan befolyásolná.

A bűnözésre való hajlam keveseknél található. A leggyakoribb bűnözés a verekedés. Lakodalom, multság alig múlik el e-nélkül. Az érett korúak ezeket elítélik, de megakadályozni nem tudják. A börtönviselt emberről ha nyíltan nem is, de titokban rossz véleménnyel vannak. Az öngyilkosság nagyon ritkán fordul elő.

Társas magatartás tekintetében a nép bizalmatlan, gyanakvó, szűkszavú. Benne van a vérében az „én” szeretet, az önzés. Összetartani nem tud, széthúzó. Szavát ritkán állja, megbízhatatlan. A „nadrágos” ember nincs ínyére. Az idegent rossz szemmel nézi, irigy. Titokban úrgyűlölő. A hagyománytisztelet miatt tekintélytisztelő. Szülőföldjéhez ragaszkodik, bárhonnan visszavágyik ide. Szülőföldjén keresztül szereti hazáját. Feltörekvő, bátor ez a nép, a gyávaaságot nem ismeri.

A nép befolyásolható, mégsem lehet vezetni, mert kiszámíthatatlan. Ha vele beszélünk, ritkán mondja meg az igazi szándékát. Az újságcikkre reagálnak, mert amit papíron olvasnak, az előtük hitelesebb bármely beszédnél. A korteseknél mindig a hasznot nézik.

Nemzeti érzésük erős. Március 15-én a '48-as emlékműnél és a hősök szobránál való ünnepségen ott van az „egész falu.” A világháborúban bátran küzdöttek a község fiai (elesett, vagy eltűnt 108), kik közül 9-en vitézi címet is kaptak. Telket 2 kapott.

A kenyérkereseti alkalmak csökkenéséért az ország csonkítást okolják. A menekültek nem voltak szívesen látott vendégeik. A máshonnan települteket már jobb szemmel nézik. Hamar maguk közé fogadják, csak azok alkalmazkodni tudjanak. A község lakói 100%-ig magyar anyanyelvűek.

A lakosság eszméikért küzdeni nem tud, mert nem lát benne vagyonszerzési alkalmat. Érzülete hajlik az arisztokratikus felé.

A törvényhozástól rossz néven veszik, hogy az ő megsegítésükre nem fordít kellő gondot. A törvényhozók közül azoknak van előtük nagyobb tekintélyük, akik a nép sérelmeit a legtöbbet hangoztatják és akik a legtöbbet ígérnek. A mezőgazdasági termények alacsony áráért a kormányt okolják.

A köztisztviselőkről különbözőek a vélemények. A többség tisztességes megélhetésükért irigykedve tekint rájuk. A tisztviselőket biztos kenyérűeknek tartják, kiknek akkor is van megélhetésük, mikor nekik a rossz termés csak szűkesen adja azt. Áldásos esztendőben kisebb bennük az irigység.

A helyi vezetőkkel szemben a nép óvatosan viselkedik. A tiszteletet megadja nekik, összeütközni nem akar velük, mert fél a megtorlástól, sőt azt tartja, hogy még az adóját is felemelik.

Az osztályharcról keveset tud, proletár tudat a földműves népségben nincs, csak a földnélküli, dolgozni idegenbe járó munkásságban. Állandóan sorsuk jobbra fordulását várják. Csakhogy a jobb jövőt nem tudják előbbre hozni, annak érdekében nem tudnak összefogni. A fajok, nemzetek harcát a mindennapi élet gondjaitól alig látják. E küzdelem annyira érdekli őket, hogy lesz e belőle háború, vagy nem?

Az olaszok abesszíriai háborúját gyanakodva nézik. Félnak, hogy a háború csóvája ide is elér s itt kell hagyni a kis gazdaságot, meleg családi otthont, s masírozni kell a világ legborzalmasabb mészárszékére. Az olasz barátságban nem bíznak. Hiába, kiben a magyar egyszer csalatkozott, annak nem hisz többé igazán...

A falu népe a ráháruló munkát becsületesen elvégzi. A munkában nem válogatós. Magának szívesen, fáradhatatlanul dolgozik. Másnap már nem olyan serény. Azt tartja, hogy egy a fizetség. A munkást megbecsüli és vele eszik. Hajlékonysága a haladó gazdálkodás igényeihez nincs. A hagyományos gazdálkodást többre tartja, mint az általa kipróbálatlan modernebb gazdálkodást.

Az üzleti szellem, vállalkozó kedv hiányzik belőle. A könnyen megfogható hasznot is minden lelkifurdalás nélkül engedi át az élelmesebb zsidónak.

A jó szomszédot megbecsülik, többre tartják, mint a rokont, mert a szomszéd minden bajban kéznél van és segít.

A közvélemény kialakulására befolyással van az, hogy a lakosság a bevándorlás következtében kevert. Ezért erős közhangulat nem tud kialakulni. Mindig vannak széthúzó,

mindig vannak egységbontók. A népre a legnagyobb befolyást a népszerű emberek tudják gyakorolni. Az ígéret alkalmas eszköz a nép jóakarátának megnyerésére.

A nép bizalmába nehéz beférkőzni. De ha valaki megnyerte azt, ne bizakodjon el, mert az első ballépésénél el is veszítette. Ha valaki visszaélne bizalmukkal, akkor azt soha nem fogadnák abba vissza. S megvan ebben a népben az, hogy nem felejt. Az önérzetén ejtett sérelméért ha tud még évek múlva is elégtételt vesz.

A közvélemény kialakításában vezető szerep jut az asszonyoknak. A feleség véleményére sokat ad a ház ura. Az öregekre már nem hallgatnak úgy, mint az asszonyokra. Az asszonyok hízelkedő beszéddel jól hangolhatók, kik aztán befolyásukkal a férfiakra is hatnak.

A lakosság gondolkodása a háború óta nem nagyon változott. Talán annyiban, hogy a nehezebb kenyérszerzés elevenebbé, élelmesebbé tette.

Hazafias érzését sem változtatta a nagy világgégés és a forradalom sem. ¹**Itt említem meg, hogy a földműves lakosság a kommunizmust nem értette és ma sem érti. Akaratukon kívül sodorták belé a forradalomba. Próbálná valaki köztulajdonná tenni a nehezen megszerzett kis házát, melyben meghúzódik. Vasvillával osztana „köztulajdont”. Nem, nem ez a nép csinálta a kommunizmust . Ez szerette és szereti hazáját.**

A háború utáni életmódjuk már különbözik az előbbitől. Igényesebbek lettek. Az erkölcsi élet lazult, a háború előtti erkölcsiség veszített erejéből.

A világotjárt katonák sok tapasztalatot hoztak magukkal, de legtöbbjük levetkőzve azokat, ott kezdte, ahol hadba vonuláskor abbahagyta. Általában a háborút járt katonák fontolgatóbbak, mint a lakosság többi része.

Az intelligens osztály vágyódik a városba, mert ott több a szórakozási lehetőség, mint falun. A földművesek a városi életet drágábbnak tartják, mint a falusit s nem is vágyódnak utána. Sokan a városok nagyobb forgalmától irtóznak.

A lakosság nagy része titokban gyűlölettel nézi a gazdagodó és könnyű foglalkozású zsidókat. Ez csak a hamu alatt izzik, mert értékesíteni akarnak, akkor a zsidókhoz szorulnak. Gyűlölik a zsidókat, mégis ők viszik nekik a hasznot...

IV. 2., Népkultúra és művészet.

Népünk a község múltjáról nagyon keveset tud. Annyit tudnak, hogy a fővonal északi oldalán és a falu határában máshol is sok mocsár volt, amiben bő táplálékot kapott a fűzfa. ²**Később ettől a jelentéktelen dologtól kapta Füzesabony, Abony elé a Füzes nevet.**

A Csörsz-árka a falu határában húzódik el, mégis sokan nem is sejtik a hozzáfűződő mondát.

Községünk a palóc nyelvjárás szomszédságában van, beszéde azonban már nagyon elüt attól. Beszéde hajlik az irodalmi nyelv felé. Vannak bár népies kifejezései, de már ritkán. A burgonyát pl.: „kompérnak” hívja a nép. Ha kérdezzük valakit, hogy kihez megy, akkor a személy után nem a rendes, hanem a népies „nyi” ragot teszi, pl.: Kovácsnyi.

¹ A Városi Könyvtár hiteles, eredeti anyagából.

² A Városi Könyvtár hiteles, eredeti anyagából.

Népszokásaik közül először a lakodalmi szokásokat ismertetem.

A lakodalom napján a vőlegény a lakodalmas néppel elmegy a menyasszonyért, aki már várja a kapuban. Az ifjú párt muzsikaszóval kísérik az esküvőre és haza. Útközben a legények és lányok nótaszóval kísérik a zenét. Vacsora után úgy éjjel felé az utcai kapu előtt tüzet raknak és úgy táncoltatják körülötte az új menyecskét. Ez az úgy nevezett „porkolás”.

Az ünnepeknek is megvan a maguk szokásuk.

Farsangvasárnap bál szokott lenni az utolsó vígság öröme, mert utána tilos a zajos multság. Farsang hétfőn és kedden a fiatalság jelmezbe öltözik. Úgy járnak a rokonokhoz és ismerősökhöz.

Hamvazószerdán az egész falu gyászt ölt. Ezen a napon, aki csak teheti hamvaskodik.

Kövércsütörtökön a gyermekek házakhoz járnak és tepsit vagy rossz fazekat verve össze a következő kis verset mondják:

- Hajó néni Hajó bácsi vesd ki pampuskádat,
- Ha nem veted pampuskádat vesd ki herőcédet,
- Ha nem veted herőcédet vesd ki pénzecskédet!

A nagyböjtöt megtartják. Olajjal főznek, melyet a szomszéd községekből hoznak a heti piacokra. A nagypénteki étrend szigorú! E nap délutánján, aki csak teheti elmegy a szentsírhoz „Jézuskát csokolni”. Még a legszegényebb is visz magával néhány fillért a szentsír perselyébe. Nagy szombaton a feltámadásig tartják a szigorú böjtöt. Feltámadás után már várja őket a töltött káposzta, kocsonya. Nagy szombat reggel 9 órakor, mikor a harangok megszólalnak, a földműves nép apraja-nagyja tepsivel, fedővel, csengővel nagy lármát csapva kiabálja, hogy kígyó-béka minden féreg távozzatok a háztól!

Húsvétvasárnap reggel a lányok lehetőleg piros ruhában mennek a templomba. Másnap reggel kezdődik az öntözködés, szagos vízzel, a bátrabbaknál vederrel. Pünkösdkor a fiatalság a következő kis verset énekl:

- Mi van ma? Mi van ma? Piros pünkösdi napja,
- Holnap lesz, holnap lesz a második napja.
- Ide jöjjön Kati asszony kis gombos szoknyában,
 - Nála látok piros almát dugja kebelébe,
 - Hazaviszi kis fiának, Fehér Andorkának.
- Jól meg fogd; Jól meg fogd a lovak kantárját,
- El ne szalaszd, el ne szalaszd a pünkösdi rózsát!
- Szebb a szívem a rózsánál, kivirít-e citromfánál?
 - Szállj ki már!

Aratáskor aratóünnep nincs. Jellegzetes szokások sincsenek. Kukoricafosztáskor mesével, nótával szórakoznak.

Az adventi böjtöt meglehetősen szigorúan tartják. Szomorú azonban, hogy a férfiak legtöbbje a karácsonyi böjtöt mulatozással tölti.

Szilveszter estélyén a lányok ólmot öntenek, hogy megtudják, hogy a jövődöbéli uruk milyen foglalkozású lesz.

A falu régi kedves dalait már kiszorították a városi divatos nóták. Kevesen énekelnek már népdalokat. A város ezen a téren is rontotta a falut. Silány, értéktelen nótákkal cseréltette fel a falu gyermekének szemérmes dalait.

A nép nevezetesebb népművészeti alkotása a rokka. Fafaragás is van, de jelentéktelen.

A község Pap Kálmán személyében egy kétszeres világbajnokot és többszörös országos bajnokot adott a hazának. Pusztasziksón született (a községhez tartozó érseksi tanya). Jelenleg, mint tüzérszázados a hadsereg kötelékébe tartozik.

IV. 3., Szórakozások.

Füzesabony lakóinak régebben nemesebb szórakozásaik voltak, mint ma. Táncuk is erkölcsösebb volt. Az ő egyszerű táncukat nem kellett tanulni. Ennél fogva nem jártak tánciskolába sem. A nóta vagy zene ütemére ritmusosan mozogtak. A gyors ütemű táncot szerették. Táncolásukból a csárdás valószínű körvonala emelkedik ki.

Késő őszi és téli estéken a fiatalság a fonóházaknál szórakozott. A lányok fontak, a legények citeráztak s ha kedvük tartotta, közösen daloltak is. Fonás közben különféle kiszínezett meséket meséltek a garabonciás diákról, boszorkányokról, törpékről, óriásokról.

A lányok régebbi játécai közül említésre méltó a „Búj, búj zöld ág...” énekléssel játszott játék. Kedvenc játékuk volt a labdának kézről-kézbe való dobálása is. A fiúk szívesen játszották a rongyból, fából készült labdával a métát. Szokásban volt a mancsolás is. Ez utóbbi elég veszélyes játék volt, mert a mancs könnyen eltörhette a lábat is. A sárkányeregetéssel is elég jól elszórakoztak.

A lányok játéka közül még most is megvan a „Búj, búj zöld ág...” játéka. Ma a serdült lányoknak szinte azt mondhatjuk, nincs is játéka. Szórakozásaik közé tartozik a forgalmasabb útvonalon 2-sével, 3-asával való járkálás, sétálás. A kártyázó ház már csak torz másolata a réginek. Rossz szokássá vált a lányoknál az, hogy a legényekkel versenyt dalolnak.

A fiúk legfontosabb játéka a háború óta a futball. Községünkben most futball csapat nincs, de néhány éve még volt. A meccseket sokan látogatják. Mióta a csapat feloszlott, csillapodott a futball-láz. Játszanak a fiúk még „rablót”, „cicát”, gomboznak sőt abroncsot is gurigálnak.

Községben állandó színtársulat nincs. Csak ritkán szórakoztatják a lakosságot a műkedvelők, vándorszínészek, vagy cirkuszok. Egy kis mozigépet most állítottak üzembe, hogy a lakosságot szórakoztassák. Míg a meccsekre lehetett járni, addig a falu serdültjei ott ismerkedtek. Mióta ez megszűnt, előtérbe léptek a táncmulatságok, lakodalmak és sok esetben az utca.

A fiatalság kis része kártyázik, de csekély tétekben. Az öregebbek ünnepdelutáni szórakozása a kártya. Nyáron a ház előtt a szomszédokkal összejőve töltik pipázgatva az időt.

Az iparos osztály az iparos körben igyekszik szórakozni. Kártyáznak, rádiót hallgatnak, biliárdoznak, vagy társalognak.

Mindezekből láthatjuk, hogy a község nagyságához képest szórakozóhelyek tekintetében szegény.

IV. 4., Iskolázottság.

Egy nép műveltségi fokát a lakosság számához mért iskolák száma adja meg.

Füzesabonyban felekezeti iskolák vannak. A római kat. (felekezeti) elemi népiskolának 12 tanterme van 11 tanerővel. Pusztaszikszón az egri érsekség tart fenn elemi iskolát. Ott 1 tanterem van 1 tanerővel. Van még 1 izr. elemi iskola is a községben egy tanteremmel, tanerő nincs, az iskola jelenleg szünetel.

Az elemi iskolások száma a községben 620, Pusztaszikszón 53. Összesen tehát a tanulók száma: 673. Ezt a 673 gyermeket 12 tanerő tanítja. Átlagosan 1 tanerőre 56 gyermek jut, ami messze elmarad az 1 tanerőre eső ideális tanulói számtól.

Az ismétlő iskolások 238-an vannak. Az ismétlő iskolák 3 évfolyamúak és külön tanítják a lányokat és a fiúkat is. Iskolába mind jár. Gazdasági népiskolánk nincs.

Polgári iskola a községben nincs, bár a lakosság száma meghaladja az 5000-et. A 17 km-re fekvő Egerbe járnak legtöbben, gimnáziumba, polgáriba, reálba, kereskedelmibe, tanítóképzőbe és a jogakadémiára. Néhányan még más városba is. A községből járó tanulók száma eléri a 120-at. Ezek főként tisztviselők és földművesek gyermekei. A mindennapos bejárók száma 110. A legtöbben Egerbe járnak be. A tanulók vonaton teszik meg úgy be, mint ki az utat.

A naponkénti bejárás következményei az első évben mutatkoznak legjobban. A gyermekek először szeretik a vonatozást, de csakhamar beleunnak s megkezdődik az étvágytalanság, levertség. S ez addig tart, míg a tanuló meg nem szokja az utazást. Először a főtt étel (ebéd), délután 3 óra felé való evése is kellemetlen. Később megszokják e változást is. De azért az utazás káros hatása még a legöregebb diákoknál is érvényesül, kisebb-nagyobb mértékben. Már maga a be és ki való utazás is 2 órás napi veszteséget is jelent.

A népiskolák kir. tanfelügyelője Egerben az egyházmegyei főtanfelügyelő szintén Egerben, a ker. tanfelügyelő pedig Besenyőtelken lakik.

A 6 évesnél idősebb analfabéták száma 755. Tehát a lakoságnak csaknem 12%-a nem tud írni, olvasni.

A háború előtt és óta leginkább tisztviselők és földművesek gyermekei szereztek főiskolai oklevelet. Teológiai oklevelet 1, egyetemit 1, gazdasági akadémiait 1, orvosit 1, jegyzőit 2 szerzett. Jelenleg a községből 6 főiskolás van. Kereskedelmi érettségije 14-nek, reál 4-nek, és tanítói oklevele 3-nak van. A főiskolát végzettek már mind elhelyezkedtek. Az érettségizettek közül még kevesen jutottak álláshoz. A 3 tanító közül 1 idegenben, 1 helyben helyezkedett el, 1-nek pedig még nincs állása.

Az álláshoz nem jutottak itt-ott keresgetnek valamit, de vannak olyanok is, kiknek nincs semmi keresetük. Nehéz magyar sorsuk van ez embereknek. Az állás nélküli értelmiségek száma folyton növekszik. Az elhelyezésükről nincs gondoskodás. Vajon meddig szaporodik még a kenyéرنélküli értelmiségiek száma? Itt jutunk el ahhoz a ponthoz, ahol feltűnik a kérdés, vajon a sok tanult ember hasznára van-e az államnak?...

Tanult, küzdött a mai fiatalság, talán még többet, mint elődei, s még sem tud kenyérhez jutni. Sok szülő az utolsó fillérét is a gyermeke taníttatására költötte. Sőt vannak, kik adósságba is keveredtek a gyermekük iskoláztatása miatt. De az iskola hiába van meg, ha nem gyümölcsöztetheti... Miért tanul hát a mai ifjúság nagy része?...

A gazdálkodást az idősebb gazdák apáról-fiúra örökölték. Ezen a téren a fiatalok nem különböznek az öregektől. Ők is úgy gazdálkodnak, mint az elődeik.

Gazdasági iskolát, mivel a községben nincs, a gazdák nem végeztek. Gazdasági szaklapok, könyvek a község gazdáinál alig vannak. Többre tartják a hagyományos gazdálkodást, mint az okszerűt. Ez a tulajdonság teszi a gazdát maradivá.

Ipari vagy kereskedelmi szakiskola a községben nincs. A helybeli iparos és kereskedő ifjak a tanonciskolában szereznek ismereteket. Jelenleg az iparos és kereskedő tanoncok száma 38. Az iskolákban nagy súlyt helyeznek a szülőföld ismeretre. Szereti is ez a nép a szülőföldjét, s azon keresztül a hazáját.

IV. 5., Kulturális élet és színvonal.

A háború előtt a kulturális élet és színvonal alacsonyabb fokon volt, mint ma. A háború és az azutáni idők gyors emelkedést diktáltak ezen a téren is.

Ma már az iskolát elvégzett felnőttek és ifjak több oldalról is gyarapíthatják ismereteiket. Ezt szolgálják a könyvtárak, mozi, rádió, Levente Egyesület és az ismeretterjesztő előadások. A községben egy népkönyvtár van 258 kötetben, egy tanítói könyvtár 137 kötettel, ifjúsági könyvtár 240 kötettel, és tankönyv segélyező könyvtár 1564 kötettel. A népkönyvtár olvasóinak száma 56. Évi forgalma 212 kötet, olvasói főképpen az elbeszéléseket és novellákat kedvelik.

A könyvtárak anyagát az adományozások és beszerzések gyarapítják.

Könyveket kevesen és ritkán vásárolnak a község lakói. A kisgazdákról azt lehet mondani, hogy nem is vásárolnak, legfeljebb az iskolaköteles gyermeküknek a tankönyveit. A vezető osztály tagjai közül vásárolnak néhányan szak, vagy szórakoztató könyveket.

A Posta Hivatal adatai szerint a községbe a következő újságok járnak:

Pesti Hírlap 20 db, Pesti Napló 15 db, Friss Újság 7 db,
Új Magyarország 8 db, Nemzeti Újság 6 db, Kis Újság 2 db,
Új Nemzedék 2 db.

A folyóiratok a következők: Új Idők 12 db, Tündér Ujjak 6 db, Magyar Úriasszonyok lapja 5 db, Molnárok Lapja 4 db, Színházi Élet 2 db, Élet 1 db, Párizsi divat 6 db, Szárnyaskerek 25 db, Vasút 20 db, Hangya 15 db, Vas, Fűszer, Terménykereskedők, Ünnepek 1 db, Heves megyei Gazda, Földművelési Értesítő 1-1 db.

A Posta Hivatal által kézbesített újságokon kívül sok újság kerül eladásra a rikkancsok útján is. Ezek a következők:

Friss Újság 120 db, Az Újság 7 db, Hétfői Napló 20 db,
Kis Újság 20 db, Magyar Hírlap 2 db, Reggeli Újság 8 db,
Függetlenség 94 db, Nemzeti Sport 14 db, Reggel 4 db,
Új Nemzedék 50 db, Magyar Hétfő 6 db, 8 Órai 10 db,
Egyenlőség 6 db, Társadalom 4 db, Független Kisgazda 10 db,
Nemzeti Élet 10 db, Szív Újság 30 db, Tolnai Világnapja 16 db,
Világvárosi Regények 17 db, Színházi Élet 7 db, Délibáb 2 db.

Az újságok nem mindig kelnek el. De ha nem is kel el mind, nagy része mindig vevőre talál. Ezek a fenti számok napi, ill. heti eladási számok.

Ez adatokhoz nem fűzök megjegyzést, eleget mondanak ezek magukba is.

Lehet még újságot vásárolni a pavilonban is, melynek adatait azonban nem sorolhatjuk ide, mert az ottani újság nagy részét az utazóközönség vásárolja meg.

A rádió előfizetők száma 150. Ezek közül detektoros készüléke van 30 főnek, lámpás készüléke 120 főnek. A lámpás készülék elterjedését az áramvezetékbe való bekapcsolás segíti elő. A rádió előfizető készülékei a következőképpen oszlanak meg:

<u>Foglalkozás</u>	<u>Lámpás készülék</u>	<u>Detektoros készülék</u>
Őstermelőnek	1	-
Iparosnak	23	7
Kereskedőnek	12	2
Köz. – hez tartozónak	21	4
Szabad foglalkozásúnak	34	4
Véderőhöz tarozónak	4	-
Nyugdíjasnak	17	10
Egyéb foglalkozásúnak	6	3
Egyesületnek	2	-

Összesen: 120 lámpás 30 det.

A községben 2 egyesületnek van rádiókészüléke, az Iparos Körnek és az Ifjúsági Egyesületnek. Az Iparos Körben bármikor lehet rádiót hallgatni. Az iparos ifjúság szórakozik vele s leginkább zenét vagy színdarabot szeretnek hallgatni. Az Ifjúsági Egyesületben délutánként és esténként hallgatnak rádiót. Az ifjúság itt is a zenét, a komolyabb férfiak pedig a felolvasásokat és gazdasági híreket hallgatják leginkább. A rádió a legnagyobb tanító eszközévé válhat a nemzetnek, de csak úgy ha a szélesebb rétegben való elterjedésének érdekében az előfizetési díjakat csökkentik.

Füzesabonyban egy énekkar működik, Már. Dalkör. Tagjai a vezető, a vasutas és iparos osztályból kerülnek ki. Zenekar 2 van a cigány és tűzoltó zenekar.

A népművelési előadásokat a tanerők tartják. Évente 60 népművelési előadást tartanak. Egy tanerőre átlag 5 jut. Hallgatói az egyes osztályokból vegyesen kerülnek ki. A hallgatóság átlagos száma 160. Mesedélután 30-at tartanak. Az Ifjúsági Egyesületben 150 rádió előadást tartanak a lakosságnak. Ebben az évben a népművelési előadások támogatására egy kis mozigépet is üzembe helyeztek.

Műkedvelő előadásokat az egyesületek szoktak tartani. E műkedvelő előadások száma alig éri el évente el a 10-et. Más községekben nem szoktak vendégszerezpelni. A jövedelmet az egyesületek kiadásaira, vagy jótékony célra adják. Legkedveltebb darabjuk az operett.

A községben múzeum is van 2 teremmel, melyben a község múltjára vonatkozó adatokat és régiségeket gyűjtötték össze és állították ki. A múzeum most gyarapszik a bronzkori ásatásokból kikerült anyaggal.

Két műemléke van Füzesabonynak az egyik az 1849-i kápolnai csatából eltemetett honvédek emlékműve, a másik pedig a hősök szobra: Kisfaludy Strobl alkotta bronz szobor.

V. 1., Család.

A nemzet legkisebb önálló sejtje a család. A család erkölcsi tisztasága emelheti fel elesettségéből a nemzetet, erkölcsi romlottsága pedig letaszíthatja az államalkotó népek sorából. Ezért a családi élet tisztaságának megőrzése a legszentebb törekvések közé tartozik. A család miatt él vagy bukik el egy nemzet.

Községünk családi élete tiszta. A családban uralkodó szellem patriarkális. A családban a legfőbb hatalom a családfőt, az apát illeti meg. A feleség tanácsadó, de a döntés az uráé.

A nőket tiszteletben tartják. Mint gyengébb nemet igyekeznek kímélni a nehéz munkától. A gyermeket szeretik és gondosan nevelik. Családi ügyekbe nincs beleszólása „hallgass” a neve.

Az öreget tisztelik, de tanácsukat nem követik mindig. A gazdálkodás kivételével a fiatalabbak mindenben okosabbak akarnak lenni, mint a tapasztalt öregek. A gazdák a cselédet családtagnak tekintik s együtt esznek vele.

A családfő befolyása és hatalma a világháború óta némi hanyatlást mutat. A világháborút járt katonák és az iskolák által magasabb képzettséggel rendelkező ifjúság előtt a családfő tekintélye csorbulást szenvedett.

Az asszony tekintélye a jövedelmező baromfitenyésztés folytán sem emelkedett. Az asszonynak örömet okoz az, ha a baromfi jövedelméből néhány pezsgővel hozzájárulhat a családi kiadáshoz. Ez nálunk nem jelenthet nagy összeget, mert a baromfitenyésztés nem nagy mértékű.

Az asszonyt az ura megbecsüli. Munkatársnak, különösen a nyári időben használja fel. Azonban a súlyosabb munkákat nem végezteti vele, kíméli asszonyát.

Az asszonyok jó anyák s szülői tekintélyük az apáé után következik. A gyermeknevelést leginkább az asszony végzi. A dolog lefoglalja az apát és nem ér rá a gyermekkel bajoskodni. Az anya látszólag jobban szereti gyermekét, mint az apa. Gyöngédebb gyermekéhez hajlamos a becézgetésre. Az apa erélyesebb, szigorúbb.

A földreform során kiosztott helyekre sok olyan fiatal család épített házat, kik eddig egy telken laktak a szülőkkel. Ezáltal a családok kényelmesebben lakhatnak. Régebben is gyakori eset volt, de még most is az, hogy a házas fiú vagy lány otthon marad. Ennek oka az hogy a fiatal házas a szűkössé anyagi helyzet miatt önállósításra képtelen. A régi családi fészekben pedig egymáson segítve könnyebben megélnék.

A nős fiú gyakran lakik a szülőkkel közös lakásban. De az is előfordul, hogy egy fedél alatt, de külön lakásban laknak. Egy telken 2 házat mostanában nem építenek, mert az újtelep építése által a fiatal házasok nagy része ide költözött. Ezáltal a régi település lakosai ritkultak.

A háziállatokkal való együttlakás nem fordul elő. Az egészségtelen istállóban azonban minden lovas gazdánál hál valaki. Vagy a cseléd, ki nem ritkán fiatal fiú, kinek árt az istálló levegője, vagy ha cseléd nincs, maga a gazda.

A szülők, ha öregségük miatt már képtelenek birtokukat munkálni, széosztják a gyermekek között. A haszonélvezetet azonban megtartják. A széosztottból a haszonélvezet az övék marad, a megmaradtal pedig ők gazdálkodnak.

Ha a szülő meghal, a vagyonból legtöbbször minden gyermek egyformán részesül. Vannak családok, hol a leánygyermek kevesebbet kap, mint a fiú. Ez azonban csak itt-ott fordul elő. A legtöbb helyen úgy van, hogy az örökséget annyi részre osztják, amennyi az öröklő gyerekek száma, tekintet nélkül arra, hogy fiú-e, vagy lány.

A párválasztásnál az anyagi érdekek az irányadók. Ez a földszerető, zsugoriságig takarékos nép még a házassággal is a vagyonát akarja gyarapítani.

A kiszegda és munkásifjúság többsége 20-23 éves koráig házasságra lép. A többséget elsősorban a anyagi érdekek vezérik s csak azután következik a vonzalom. A kisebb százaléknál a vonzalom van előtérben az anyagiak előtt.

A házasság előtti együttélés ritkán fordul elő. A házastársak erkölcsi élete nem teljesen kifogástalan. Az öregebb házastársak erkölcsös életet élnek, de a fiatalok közül sokan megfélemeznek arról, hogy hűséget esküdtek.

A születések közül átlag 2%-a törvénytelen. A törvénytelen születések leginkább a földműves nép körében és a cigányoknál fordulnak elő.

Az orosz hadifogságból egy férfi hozott haza feleséget és gyermekeket. A lakosság az asszonyt és a gyermekeket is hamar maga közé fogadta.

Közeli rokonok között az összeházasodás még ma is gyakori. Az oka az, hogy a földet nem akarják idegen kézbe adni. Az ilyen házasságból származó gyermekek nem valami éles felfogásúak. A mindenáron való vagyonszaporítás megbosszulja magát ezen a téren is.

A különböző vallásúak nem házasodnak össze. Más községből is ritkán hoznak asszonyt. A válás nem gyakori, pedig az érdekházasságok indokolttá tennék. Ha már megesküdtek, élnek úgy, ahogy tudnak. Azt tartják, hogy kanál nincs csörrenés nélkül.

Elvált nő Füzesabonyban kevés van. Ezek közül a fiatalot inkább elveszik, mint az öregebbet. Az özvegy asszonynak nagyobb tisztelete van, mint az elváltnak. Némelyik férjhez megy, mások pedig a gyermekükkel vagy magukban élnek.

Az idegenből hozott asszony helyzete olyan, mint a többié.

Az alacsonyabb osztályból választott feleség ritkaság. De, ha előfordul, akkor az asszony nem kapja meg az ura által megérdemelt tiszteletet.

Agglegény kevés van. Földműves lányaink nem rémülnek meg otthol, mert hamar férjhez mennek. De nem lehet ezt mondani az iparos és tisztviselő lányokról. A nagyravágyás nem engedi ezeket férjhez menni. Mikor aztán már észbe kapnak, elment az idő, akkor már késő. A nép nem érezteti velük, hogy már kimúltak a fiatal lányok sorából. Azt tartják, hogy elég baj az nekik. És igazuk is van.

Menhelyi gyermekek ellátását nem vállalják. A törvénytelen gyermekeket nem vetik meg, inkább az anyát ítélik el. Ebben is igazuk van. A gyermek nem hibás...

V. 2., Lakás, kert, udvar.

Füzesabony lakóházainak száma 1910-ben 827 volt. 1920-ban 863. 1930-ban már 1289, ami 10 év alatt csaknem 33%-os emelkedés. A nagyméretű házépítés a földreform során kiosztott házhelyek miatt volt. Bővebben a házak számát, építésanyagát és tetőzetét az alábbi táblázat tünteti fel.

Házak száma és építésmódja

Lakóházak építésmódja	Házak száma		%okban		Orsz. % 10.000 –en aluli közs-ben	
	1920	1930	1920	1930	1920	1930
Kőből v. téglából	128	157	14,8	13,4	19,5	21,3
Kő vagy téglalappal vályog v. sárból	122	476	14,4	34,7	26,3	28
Vályog v. sárból	611	651	70,6	51,5	50,6	48,5
Fából vagy másból	2	5	0,2	0,4	3,6	2,2
Tetőzet: cserép, vagy bádóg	388	955	43,8	74,1	48	66,7
Zsindely v. deszka	67	6	7,7	0,47	7	3
Nád v. zsup.	408	328	48,5	25,43	45	30

A községházán vezetett kimutatás szerint 1931. január 1-je óta 64 házat építettek. Tehát azóta a házak száma 1348-ra emelkedett.

A lakásviszonyok az Újtelep létesítése óta kedvezőbbek, mint azelőtt voltak. Földbevéajt, vagy barlanglakások a községben nincsenek. A nagyobb gazdák telkei átlag 1 kat. hold kiterjedésűek. A törpebirtokos és napszámosok telkeit 600 négyszögölnek vehetjük. A földreform során kiosztottak 2-féle kiterjedésűeket. Az előbb osztott házhelyek 400, a később osztottak pedig 200 négyszögöl kiterjedésűek.

A gazda nem szereti telkét elaprózni. Ez néhány ezekben az öröklés következtében fordul elő. A ház a telek jobb vagy bal szélén van. Olyan közel van építve az úthoz, hogy előtte csak egy kis virágos kert fér el. Ezeket a virágoskerteket, különösen az lányos házaknál nagyon gondozzák. Emeletes ház a községben nincs más, csak a vasúti állomás.

A kerítés deszkából, lécből, sövényből, néhol drótból van, de vannak kerítés nélküli házak is. A kapu legtöbb helyen deszkából van, ami a kíváncsi szemektől óvja a háziakat, de gyakori a lécs kapu is. Ritkán találunk kőoszlopos kapukat, sőt kapu nélküli házakat is.

Egy nagyobb gazda házában 2 szoba, egy konyha, és egy éléskamra van. A törpebirtokos és munkás már megelégszik 1 szobával és egy konyhával is. A tisztviselők igényei a család nagyságához és tehetségéhez mérten különbözőek.

A nagyobb és kisebb gazda is rendszerint egy lakáshelyiséget használ. Nyáron nyári konyhában szoktak főzni, hogy kíméeljék a legyektől a lakást. Hálni a szobába mennek.

A földművesek télen csak egy helyiséget fűtenek, mert nem tudnak annyi tüzelőanyagot beszerezni, hogy kettőt is fűtsenek. Több helyen, ha kisebb a család, állandóan a konyhában tartózkodnak. Vannak helyek, ahol télre a szobába mennek lakni, ott fűtenek és ott is főznek.

A régi települések községrészén túlnyomó számban vannak nádfedeleles, kicsiny ablakú fehér házak. Alig látni itt-ott egy jobb építésű, modern épületet, ami van, az középület. A legnagyobb épület a szokatlan nagyságú és városi jellegű pályaudvar. Ezt a tervező irodában elkövetett véletlen boríték-csere juttatta T. címe helyett Füzesabonynak. A Kolumbán – kastélyon kívül feltűnőbb magánépület a községben alig található.

A törpebirtokosok házai a régi településen a következő beosztásban vannak. Utca felől egy szoba, mellette a konyha és a kamra van. Ez zsúptetős, kicsiny, ki nem nyitható ablakú, fehérre meszelt ház.

A nagyobb gazdák házain nagyobb, rendszerint kettős, nyitható ablakot találunk. Az ablakok nagysága közötti eltérést és az építés 100 éves fejlődését szintén képen mutatom be. A beosztást tekintve, itt a konyhából jobbra-balra van egy-egy szoba és ezenkívül a kamra. Náddal vagy cseréppel fedett épület, előtte kb. 1 m szélességű faoszlopos tornác van. A világháború előtt és után épült házak falai magasabbak, tetőanyaga cserép vagy eternit és néhol bádoggal csatornázattal ellátott.

Kőoszlopos, szélesebb, néhány lépcsőnyire magasított tornáca van. Itt gyakran elmarad a fehérre való meszelés, ehelyett színesre festik, ami nem mindig sikerül és ízléstelen. A módosságot az L alakban megtört az ún. „görbe” ház juttatja kifejezésre. A házepítés fejlődésében a kettős trakturú házak térfoglalása már a háború után észlelhető. Ez helyes építési mód, emellett az egész lakás jobb, helyesebb elrendezésre jut.

A lakások bútorzata szegényes. A szobában legtöbb helyen 2 ágyat, 2 szekrényt „kaszlit” (láda forma fiókos bútor darab), asztalt, 2 vagy 4 széket és a fal mellett hosszú lócákat találunk. A „kaszli”, vagy „almárium” tetejét mindenféle csecse-becsével és szobrocskával rakják tele. A falon szentképek és fényképek függenek. Több helyen a szobában van a kemence is. Az asztalra színes vázába pár szál virágot tesznek.

Az ágy félmagasra van vetve. Sok ház még régi típusú, mestergerendával ellátott. Az ablakban a nép kedvelt virága, a muskátli díszeleg. A szoba padlója föld.

A konyha berendezése még szegényesebb. Sok helyen ott is találunk ágyat vagy heverőt, „dikót”. Az edényeket telézsíra rakják, de jut belőle a falra is. A konyhán van még egy asztal, melyen a család étkezik. Az asztalnál, a fal mellett egy lóca van. Szék, egy-kettő ha akad a konyhában. A vizet vízlócán tartják. Karosszék helyett, különösen a konyhában a maguk csinálta, alacsony „sámlit” használják. A falakat itt is szentképek díszítik, de aggatnak fel cifra tányérokot is. Ha a szobában kemence van, akkor azt a konyhából fűtik. A kemencéhez azért ragaszkodnak sokan még most is, mert a kályhába fa, vagy szén kell, de a kemencét szalmával is lehet fűteni.

A takaréktűzhely vagy falba-rakott, vagy pedig teljesen vasból van. A régebbi házakban alig találunk deszka padlót. A legtöbb helyen a padló döngölt agyag. Még az újabb házak között is sok földes padló van, mert a szegénység miatt nem telik deszkára. A tehetősebbek a szobát deszka padlóval, a konyhát pedig cementlappal látják el.

A régebbi típusú házak ablakai kicsik, de télen még ezt a kicsit sem nyitják ki, hogy szellőztessenek, inkább eltömik még a kis hasadékokat is. Az újabban épült házak ablakai már nagyobbak, ezáltal a lakás világosabb is. A fiatalabbak nem félnek úgy a jó, friss levegőtől, mint az öregek.

A házak legtöbbszörnek tornáca van. Nyári időben sok helyen ide tesznek egy ágyat s azon hál a gazda.

Az udvar beosztásánál arra törekednek, hogy elég tágas legyen és a rakott kocsi könnyen beférjen. A pince, ha van, a ház előtt van, hogy szem előtt legyen. A kút,- hogy esős időben a víz bele ne folyjék,- az udvar legkiemelkedőbb pontján van. Kevés kút láttak még el betoncsövekkel. A legtöbb kút gémes.

A gazda vigyáz ivóvizének tisztaságára, ezért az árnyékszék a kúttól távol igyekszik elhelyezni. A kút és az árnyékszék távolsága a telek nagyságától függ. Az ól, istálló a ház végébe kerül. A lovas gazdának itt van még a kocsiszíne is. Az istálló a lakóházzal gyakran össze van építve. A gazdasági épületek nem elegendők és az egészségügyi követelményeknek nem felelnek meg. Az istállók sötétek, alacsonyak, gondozatlanok. A padlója nincs rendesen elkészítve, a vizelet nem folyhat le és emiatt bűzös az istálló.

Az uradalom a cselédeknek tömezlakásokat ad. Padlója földes. Nagyobb ablakai vannak, elég világosak és magasak. A takaréktűzhely falba-rakott.

A községben villanyvilágítás van. A gazdák, munkások és tisztviselő lakások 12%-ába van bevezetve a villany. Az áramot a salgótarjáni centrálé szolgáltatja.

V. 3., Táplálkozás.

A táplálkozás vizsgálásánál a lakosság vezető és kispapja osztályát vesszük figyelembe.

A vezetőosztály lakásban, bútorzatban, sőt ruházkozásban is megtartja a külszínt. Elsősorban a konyhán takarékoskodik. A mindennapi húsétel nem szokásos. Arra törekszenek, hogy olcsón és jól táplálkozzanak. Elég nagy szerepet játszanak a szárazfőzelékek. A hiányzó hús pótlására fokozottabban veszik igénybe a tejtermékeket. Igyekeznek változatosan és az egészségesnek megfelelően táplálkozni.

Ha a kispapjaosztályt figyeljük, azt látjuk, hogy rosszul táplálkozik. A tápanyagokat célszerűtlenül használják fel. Táplálkozásuk nélkülözi a fehérjét, csak a gyomrot tömi.

A nép táplálkozása aszerint változik, hogy milyen mezőgazdasági munkát végez. A téli hónapokban átlag kétszer esznek, reggel és délután. A reggeli nagy karéj kenyérből áll, amihez szalonna, kolbász, füstölt hús, sajt, esetleg vaj vagy túró jön. Kávét, ha isznak azt az asszonyok, gyermekek isszák. A kávé el nem terjedésének oka a cukor drágasága. Délután már a legszegényebb is főtt ételt eszik.

Nyáron a munkaidőben négyszer, vagy ötször is esznek. Ilyenkor főtáplálékuk a kenyér, paprikás szalonna, füstölt hús, tojás, sajt, túró, vöröshagyma, paprika és az uborka. Az aratómunkásság kalóriavesztését nem pótolja kellő táplálkozással, ezért nyáron akár 6-8 kilót is lefognak. Ijesztő a lesoványodásuk a helytelen táplálkozás miatt.

A nép fő tápláléka a kenyér, tézta félék, burgonya és a bab. Tejnémet ritkán esznek, úgyszintén tojást is. Nyári időben a gyümölcsökhöz kenyeret esznek, s gyakran elintéznek vele

egy étkezést. A hús fogyasztásuk csekély. Pénzhiány miatt legtöbbször csak úgy jutnak húshoz, ha háziszárnyast vágnak.

Táplálékukat maguk termelik. Ők látják el a vezető osztályt is a szükségesekkel. Kiváló ételnek tartják a töltött káposztát, és a csigalevest. Ünnepelesebb ebéd ezek nélkül nem múlhat el.

A kenyérből sokat fogyasztanak. Búzalisztból sütik, néhol kevés rozslisztet is kevernek hozzá. Még most is közös tálból eszik a család. A tanult gazdaijak azonban igyekeznek kiirtani ezt a rossz szokást. Ahol közös tálból esznek, ott közös pohárból is isznak.

Ha van szeszes ital, azt a családfő fogyasztja. A család többi tagja csak „kóstolót” szokott kapni. Bor mellett tud a férfinép jól elszórakozni az ünnepdelutánokon vagy esteken. A nép szeret szeszes italt fogyasztani, azonban fogyasztásukat korlátozza a szegénység. Kocsmáink inkább ünnepek alkalmával látogatottabbak. Hétköznap a férfiak nagy része dologban van, nem ér rá kocsmát látogatni. No meg nem is telne még hétköznap is...

V. 4., Ruházat.

Általában azt mondhatjuk, hogy kispapáink hajlanak a népviselet megtartására. A napszámosok azonban sok helyen megfordulnak, s rossz anyagi helyzetük miatt kénytelenek azoknak a ruházati cikkeknek viselésére, amelyeket olcsón megszerezhetnek. Ezáltal hatást gyakorolnak a gazdákra.

Hanyaglóban van a népviselet a nők, lányok úgyszintén a fiatalabb gazdák körében is. A legények pantallós nadrágot hordanak. A csizmájuk gondosan fényezett. Az ünneplőjük fekete vagy kék ruha, melynek szabása és minősége a 100 holdas gazdánál olyan, mint az egyholdasnál. A gazdaijak fejükön télen-nyáron kalapot hordanak. Télen a kiskabát fölé derékig érő télikabátot vesznek. Nyáron az öregebb férfiaknál a bő-gatya viselés járja. Könnyű, bő ruhadarab, melyben kényelmesen lehet mozogni, emellett szellős is. Télen az öregek télikabát helyett cifra szűrt hordanak. Az öregasszonyok fekete ruhát viselnek s télen a hideg ellen ugyanolyan színű nagykendőt vesznek fel. A lányok bő szoknyában járnak, mely csaknem bokáig ér. Egyszerre 5-6 szoknyát is magukra öltenek. A szoknyákat ki szokták keményíteni, hogy többnek látszódjanak és feszesen álljanak. Szeretik a hosszú derekú szoknyákat, melyeket csaknem a hónalj alatt kötnek fel. A törpebirtokos és nagygazda lánya egyformán öltözködik.

Ruházkodásuk célszerű a munka szempontjából, de már a bő és sok szoknya nem gazdaságos. A nők derékszorító ruháját nem lehet kényelmesnek mondani.

A férfiak kényelmesebben öltözködnek. A földműves ifjak öltözete nem sokkal különbözik az öregekétől.

A nők a fejükre kendőt kötnek, jobb időben semmit. A korosabb asszonyok némelyike a kendő alá tokot is tesz, hogy magasabb kontya legyen. A lányok hosszú haját hordanak, mit egy ágba fonnak és szalagot kötnek bele, az asszonyok pedig kontyot csinálnak belőle. Ha hideg van, a lányok is kendőt kötnek a fejükre.

A vezető és iparos osztály nő tagjai különbözőképpen hordják a hajukat, mert a divatot igyekeznének követni.

A városi divat káros hatása ide is eljutott. A divatos ruhaanyagok, selyemharisnyák, divatos cipők mind szélesen elterjedtek. A földműves osztály lányai divatolásban túl akarják szárnyalni a vezető és iparos osztály lányait. Az anyagi viszonyok romolhattak, de az öltözködésen nem látni ezt. A lányok öltözködését értem ezalatt. Mivel pedig az anyagiak nem bírnák minden téren a régi iramot, takarékoskodni kell más téren, főként a táplálkozásban. Népünk azt mondja, hogy a táplálkozásban lehet a legtöbbet megtakarítani. Alkalmazza is e mondást. Sok helyen betevő falat is alig van, de a lányoknak van új ruha, selyemharisnya a bálra. Mert ha nem volna, mit szólnának mások?...

Néhány családnál még az is előfordul, hogy a család több tagja felváltva hordja a cipőt, csizmát, télikabátot. A földművesek és a munkások a ruházat terén nagyon el vannak jutva. Legtöbbnek még az ünneplő ruhája is kifogásolható. Hétköznap pedig foszlott, agyonfoltozott ruhában vannak. A rossz termés, a mezőgazdasági termények és iparcikkek ára közti különbség ennek a oka. Az agrárrolló 2 szára nagyon távol van egymástól...

V. 5., Egészségügy.

Egy község életében a legfontosabb a lakosok egészsége. Ha a lakosság tekintélyes része beteges, akkor a betegek az egészségeseket is elvonják a munkától, másrészt a betegek nem vesznek részt a termelésben. Így tehát kétszeres kára lesz belőle a községnek, illetve ezen keresztül a hazának. Hogy a község egészségügyi állapotáról tiszta képet alkothassunk, tegyük azt vizsgálódás tárgyává.

Községünkben a népbetegségek közül a tüdővész és a gyermekhurut fordul elő gyakrabban. Terjedésüknek oka a nemtörődömség és a kifogásolható tisztaság. Másik oka az, hogy sokan nem fordulnak idejében orvoshoz, csak akkor, mikor már a baj elhatalmasodott. A nép nem hiszi, hogy az egyes betegségek ragadósak. Nem óvakodik a ragadós betegségekben lévőekkel való érintkezéstől sem.

A betegségek megelőzése, a testápolás és ésszerű életmód, munkabeosztás tekintetében a népművelési előadások, Levente Egyesület, naptárak, rádió és újságok által nyernek felvilágosítást. A községi orvoson kívül még két magánorvos van a községben.

Az orvos iránt a háború előtt is volt, de azóta még fokozottabb a bizalom. Az elhaltak csekély százaléka nem részesül csak orvosi kezelésben. A halál okát az esetek 100%-nál orvos állapította meg. Kuruzslók a községben nincsenek, a nép bizalma, különösen a háború óta az orvos felé fordult.

A lakosság gyógyfűvek helyett inkább gyógyszereket használ.

A csecsemő ápolás és a gyermeknevelés egészségügyi szempontból kifogásolható. A csecsemő helytelen és a gyermek hiányos táplálásán kívül még sokszor a tisztaság sem megfelelő.

1930-ban a község átengedi az Orsz. Stefánia Szövetség részére (215. sz. fiók) a piaci iskola végében lévő helységet. Azóta az egy éven aluli csecsemők halálozása nagyon lecsökkent. Míg az előző években a csecsemők 22-30%-a halt meg, addig a Stefánia Szövetség működése óta 15-17%-a hal meg. A korai és a rokonok közötti házasság elég gyakori jelenség. Fajegészségügyi szempontból káros következménye a gyengébb felfogású képességben nyilvánul, de alig észrevehetően.

Sorozáskor a fiatalság 90-92%-a alkalmas és 8-10%-a nem. Az utóbbiaknak oka a gyenge testalkat, vagy más testi hiba.

A mezei munkában való túlerőltetés nem gyakori, mert a lakosság jól bírja a munkát. Mégis, ha mutatkozik, ennek következményeként a tüdőbaj szokott fellépni. A tüdővész terjedése azonban nem nagymérvű. A megerőltetésen kívül oka a gyenge táplálkozás, por és földes padló. A kicsire szabott, szűk ablakok is elősegítik a tüdővész terjedését.

A gyermekek között nyomorék csak elenyésző csekély számmal fordul elő. A vérhaj és a nemi betegségek elterjedése is jelentéktelen.

A nép a bort megissza mikor van, de gyakrabban nincs. Alkoholisták inkább a nyugdíjasok körében fordul elő. Károsabba következményei észrevehetőleg nem mutatkoznak.

A falu egyes részein az ivóvíz nem megfelelő, de mióta 2 artézi kút van a községben, azóta ez is kifogástalan.

A balesetek száma nem gyakori. A mezőgazdasági munkások, munkanélküliek és családtagjaik gyógykezeléséről önmaguk gondoskodnak.

A fiatalság nyáron a zuhanyfürdőben tisztálkodik.

Az utóbbi válságos évek az egészségügyi viszonyokat is módosították. A nép az orvoshoz csak nagy szükség esetén fordul.

A háborús és forradalmi idő alatt született gyermekek nem gyengébb testalkatúak, mint a máskor születettek. Az utóbbi évek hiányos táplálkozása észrevehetőleg nem rontotta a lakosság egészségügyi állapotát.

Amint a fentiekből látjuk a községben lévő megbetegedéseket lehet csökkenteni nagyobb tisztasággal és a ragadós betegségekkel való kevesebb érintkezéssel.

VI. Társadalmi tagozódás, Életszínvonal.

Társadalmunk eléggé éles tagozódást mutat. A lakosokat 3 csoportba osztjuk: A vezető osztály, melynek tagjai a különféle értelmiségek. Rang szerint ezek után számítják magukat az iparosok és a kereskedők. Ezek közül egy-kettő a vezetőség közé számítja magát. A harmadik csoportba a földműves, földmunkás osztály tartozik. E tagozódást főképpen az eltérő foglalkozások szerint állapítjuk meg

Együttműködés bizony ritkán tapasztalható. Ritkán tudnak csak közös nevezőre jutni. Jellegzetes vonásuk a széthúzás.

Ha a lakosokat abból a szempontból nézzük, hogy kik a vagyonosabbak, azt látjuk, hogy foglalkozásra való tekintet nélkül a zsidók. Cselédet minden család tart, némelyik kettőt is. Összetartani is tudnak, segítik egymást. Sikerüknék ez az egyik magyarázata. Nem szégyellik foglalkozásukat. Sajnos, mi katolikusok nem így vagyunk! Mi még annyira sem jutottunk, hogy a katolikus (keresztény) kereskedőt támogatnánk...

Füzesabony északi részén a földbirtokreform során a régi „Majzik” –teleptől Keletre és Északra osztanak ki házhelyeket. 1925-ben, később is osztanak ki újabb házhelyeket. Az újtelepre azonban nemcsak nyugdíjasok települtek, kik a vasúti közlekedés miatt jöttek ide, hanem házhely nélküli községi lakosok is.

A régi falu valahogy még össze tud tartani, de a telep még így sem. Kevert népességénél fogva még hajlamosabb a széthúzásra.

A községet 2 részre osztja a Budapest-miskolci vasútvonal. Az ettől Délre lakók falusiaknak, az Északra lakók telepieknek tartják magukat.

Ezek után áttérek a társadalmi osztályaink jelentőségére.

A vezető osztály, mint a nevében is benne van, az irányítást tartja a kezében. Nélkülük a község nem igen tudna bekapcsolódni a modern közösségi életbe. Az iparos és kereskedő osztály átmenetet képez a vezető és földműves osztály között. Tagjaik bonyolítják le a község kereskedelmét és látják el a szükséges cikkekkal a lakosságot. A földműves nép alkotja a lakosság többségét. A mezőgazdasági termények termelésével foglalkozva s a fölösleg piacra dobásával egyrészt a lakosság, más rétegeit éllelmezi, másrészt a kereskedőket juttatja keresethez.

Ha azt vizsgáljuk, hogy alsóbb fokról magasabbra nehéz-e a feljutás, azt kell megállapítani, hogy bizony sok előítéléssel kell megbirkózni, míg valaki a magasabb társadalmi osztályba juthat. Sokan nem jó szemmel nézik az eszesebb földműves ifjak továbbtanulását.

A vezető osztály legtekintélyesebb tagja a főjegyző. A vezető osztályhoz tartozik a plébános, orvos, jegyzők, gyógyszerész, gazdatiszt, tanerők és néhány más szellemi foglalkozású személy. Ezek közül négyen helybeli származásúak, a többi idegenből költözött ide. A tekintélyt egyaránt megkapja a helybeli és az idegenből származott. Az állás nélküli helybeli értelmiségek már kevesebb tekintélyt mondhatnak magukénak. De ez egyrészt az állástalanság miatt van, mert népünk szemében a pénz adja meg a tekintélyt.

A vezető osztály látszólag egyetértésben van, a valóságban azonban szakadékok vannak a tagjai között. Társadalmi életük alig van. Egymástól elzárkóznak. Legtöbbször csak hivatalos ügyekben érintkeznek egymással. A községi életben hivataluknál fogva vesznek részt.

Akik oklevelet szereztek, leginkább idegenben helyezkedtek el. Egy helyezkedett el helyben, mint felekezeti tanító. A helyben való elhelyezkedés nagyon nehéz. A nép irigysége, haszonlesése gördít útjába akadályokat.

Néhány szót most a vezető és a földműves osztály viszonyának szentelek.

Egymás mellett él e két réteg, mégis ritkán érintkezik egymással. Az alsók irigykedve nézik a felsőbbséket, azok lenézik az alsóbbakat. Egymás nélkül mégsem tudnak élni. A nehéz fizikai munkától megkérgesedett kezű földműves, vagy munkás irigyli a télen melegebb, nyáron hűvös szobában pénzt kereső értelmiséget. A nép az ész munkáját még most sem tartja igazi munkának. Amennyiben bizalomról beszélhetünk, azt a tekintély miatt kapja meg a vezetőség. A nép bizalmatlan.

Az értelmiség nem házasodik össze más osztálybeliakkal. Ez alól egy kivétel volt, mikor a vezető osztály egyik tagja a földművesek körében találta meg hitvesét.

A földműves vagy kisgazda osztály nem mutat éles tagozódást. Nagyjában 2 csoportba oszthatjuk: falusiakra, hol a zöme lakik és telepiekre, hol már kevesebben vannak. A törpebirtokosok nem alkotnak külön osztályt. Akiknek lovuk van, azok szívesen vállalnak részesművelést, bérletet. Ha nincs mezei munkaidő, fuvaroznak, hogy készpénz keresethez is jussanak. Akinek nincs lova, az különösen a nyári időben, mikor több a munka alkalom, napszámba jár.

Községünkben külterjes mezőgazdasági művelés van. Ezért csak meglehetősen sok föld, 20-25 hold ad megélhetést egy gazdának. Természetesen akkor áll ez, ha a tulajdonos nem keres máshol a föld jövedelméhez. Mert ha más kereset is van, akkor ez a szám a kereset arányában csökken.

Az uradalmi cselédek helyzete elég kedvező. Ami a lényeg, biztos kenyerük van. Az uradalmi cseléd évi bére átszámítva pénzbe eléri az 500 pengőt, de ebbe nincs beleszámítva a szorgalomtól függő mellékjövedelem. A gazdánál lévő cselédek járandóságai már nem érik el az uradalmi cselédét. Évi járandóságuk pénzértéke alig 400 P. tekintve, hogy a birtok nagy része kicsiny, a gazdánál alig van konvencióos cseléd, sőt a béreslegények és a lóhajtógyermek-cselédek száma is 100-nál is alig több. A birtokos legtöbb esetben háza népével végzi el gazdasági teendőit.

A füzesabonyi törpe-és kisbirtokosok között annyiban van különbség, hogy míg a kisbirtokos magának dolgozik, addig a törpebirtokos, mivel kicsi a földje, másnak is. Társadalmilag azonban nem válnak el egymástól.

A munkásság helyzetét ismertetve, először meg kell állapítani, hogy községünkben mezőgazdasági munkásságot találunk. A háború előtt a sorsuk könnyebb volt, mint ma, több volt a munkaalkalom. Még időszaki summás munkások is kevesen jártak el a községből. A háború után megváltozott a helyzet. A munkás kéz már nem lett keresett és a munkásfelesleg már leszorította a napszámokat. A mezőgazdasági munkásság a nyári időben summáskodni kénytelen. De még summásnak sem kell már mindenki. Legtöbbjük már csak nyáron jut munkához, pl.: ha aratónak szegődik. S a többi hónapokban, ha alkalmi munkát vállal s tengődve várja a tavaszt. A munkanapok átlagos száma 130-140 napra tehető. Ez alatt megkeresnek 200-300 pengőt s egy családnak ebből kell egy évig tengődnie...

Munkásságunk az elszegényedett kisbirtokosok, törpebirtokosok és a földnélküliek sorából kerül ki.

VII. Közületek és az ezekhez való viszony.

VII. 1., Községi élet.

Füzesabony lakossága meglehetősen kevert. Emiatt nem lehet őket közös nevezőre hozni a közügyek intézése tekintetében. Általában a község régi lakosságát jobban érdekli a közügy, mint az utóbbi évek bevándoroltjait.

Még mielőtt a közügyek intézésének tárgyalására áttérek, szükségesnek tartom ismertetni a község szervezetét. Ez áll: 1 főjegyzőből, 1 bíróból, 1 törvénybíróból, 8 esküdttől, 1 pénztárnokból, 1 közgyámból, 2 jegyzőből, 2 segédjegyzőből, 1 orvostól, 1 körállatorvostól, 1 irodai alkalmazottból, 1 jegyzőgyakornokból, 2 női irodai alkalmazottból, 1 bábából, 1 takarítónőből és egy útkaparóból.

Csak ezek után térek át a közügyek tárgyalására. A tősgyökeres földműves nép kiválójai igyekeznek bejutni a községházára, mint képviselőtestületi tagok, hogy beleszólást nyerjenek a közügyek intézésébe. A képviselőtestületnek 50 tagja van. Ezek közül 20 virilista, 20 választott és 10 póttag. A község 3 választókerületet alkot.

A képviselőtestületi tagok választásakor nagy versengés folyik a tagság megszerzéséért. Bíróválasztáskor pedig a község pártokra szakad s ádáz küzdelem folyik az egyes pártok között. Megegyezni a bíró személyére vonatkozólag nem tudnak. Szinte jól esik nekik egy kis küzdelem. A község fejlesztésével már keveset törődnek. Itt már az intelligencia veszi át a kezdeményezést.

Rendfenntartás szempontjából fontos, hogy a csendőrőrs helyben van. A községi rendőri személyzet 5 tagú.

A község fejlesztésére a háború utáni pénzbőség idején iskola és járda létesült. A betonjárda négyzetmétere 8 pengőbe került, egy lakosra átlag 160 P. teher jutott. E beruházások miatt adóságba nem keveredett a község.

Füzesabony évi rendes bevétele 1896-ban 8824 Ft volt. A mostani bevétel a különféle adónemekkel szaporítva 76.275- pengő. A kirótt összes állami adó 46.661- pengő, a községi pótdadó 23.851- pengő. A községi pótdadó az állami adónak több, mint 51%-a. Az adóhátralék az évi követelésnek 70%-a.

Az egri érseki uradalom adója 18.226- pengő. Ezt az uradalom minden évben pontosan megfizeti, adóhátraléka nincs. A gazdák adófizetési kötelezettségüknek már nem tesznek pontosan eleget. A hatóság minden évben kénytelen zálogolni az adóhátralékos gazdáknál.

VII. 2., A megyéhez és az államhoz való viszony.

Füzesabony községben lévő állami hivatalok a következők: Csendőrőrs, Posta, Távirde- és Távbeszélő hivatal, Selyemtenyésztési felügyelőség.

Állami épületek a községben a következők: Máv. irodaház, Máv. tisztviselői lak, Máv. őrházak, Máv. osztálymérnökségi lakás és melléképülete, Máv. pályamesteri iroda, Máv. műhelyek és az állami útkaparóház.

Közigazgatásilag Heves vm. egri járásához tartozik. A járási székhely hozzánk 17 km-re fekszik. Eger nemcsak járási székhely, hanem megyei is. Alkalmos időben közlekedő vonatok bonyolítják le a forgalmat a megyei székhely és Füzesabony között. A vonat költség térítjegygyel, VII. osztályon 120 pengő. A szegényebbek pénzmegtakarítás végett, különösen nyári időben gyalog teszik meg az utat Egerbe és vissza. A járási székhely megváltoztatása nem volna ésszerű dolog, mert egy környékbeli járási székhely sem esik közelebb hozzánk, mint Eger. Ez csak úgy volna hasznára községünknek, ha járási székhely lehetne, mert ezáltal a vonzási ereje erősödne.

A lakosság közcélú építkezésekre nem gondol, fél az építkezések után következő adóemeléstől. Ahogy beszélgettem a gazdákkal az adónemek felől, azt mondják, hogy az útdadó esik legjobban kifogás alá. Márpedig azért, mert eddig a vm. az útdadó 25%-át vette el a községtől, most pedig a 75%-át, úgyhogy a községnek az útdadóból 25%-a marad. Ebből pedig a község nem tudja kellőképpen karbantartani útjait.

Hogy a lakosság politikai magatartását megítélhessük, osztályaik szerint kell tárgyalni.

A vezető osztály képviselőválasztás idején összefog és hivatalos jelöltet támogatja. Ide sorakoznak még azok a közalkalmazottak, nyugdíjasok és gazdák is, kik szintén a hatalmon lévő párt képviselőjelöltjét igyekeznek mandátumhoz juttatni.

A földműves népesség egy részének jobban tetszik a szokimondóbb, kormánytámadó, adócsökkentést ígérő ellenzéki képviselőjelölt. A nép szereti a korteskodást; szinte már a vérében van, hogy választáskor itassák. Számára bor nélkül nincs igazi választás. De vigyázni kell ezzel a néppel, mert a ravaszsága annyira viszi, hogy megissza a jelölt borát és sokszor mégsem szavaz rá. Ha a szemére vetik, azt mondja, hogy ő nem kérte, minek adták.

Megállapításom szerint a földművesek, ha nyíltan nem is, de titokban sokan a kispapok felé húznak. E magatartásuk érthető, földművesek, kispapok, kinek a nevével hozzájuk legközelebb eső pártot igyekeznének támogatni. Földet, adócsökkentést várnak a párttól.

Ezzel ellentétben a tisztviselő és nyugdíjas osztály a mai rendszer híve.

VII. 3., Egyházi élet.

Füzesabony lakosainak nagy része a római katolikus vallást vallja magáénak. Számuk 6048. Utána az izr. következik 203 hívóval. Megközelítik ezt a reformátusok 116 hívóval. Csekély számmal, csupán 13-an vannak az ág. hitvallásúak és 10-en a görög keletiek.

A római katolikus egyház az egri főegyház megyéhez tartozik. A többi keresztény felekezetnek sem anyja, sem fiók egyháza nincs a községben. A görög katolikus hívek a helyőkeresztusi, a görögkeletiek az egri, a reformátusok a maklári lelkészhez tartoznak.

Az autonóm egyház község megalakult, ügyeit saját képviselőtestülete és az egyház tanács intézi.

A katolikusoknak van egy nagyobb templomuk és egy szükségképpénjük a belterületen. A füzesabonyi plébániához tartozik az egri érseki uradalom pusztaszikszói birtokán lévő kis kápolna is. Az esperes urunkat a segédlelkész támogatja munkájában.

Az izraelitáknak egy kis imaházuk van.

A katolikusok fölényes többségéből következik, hogy a községben vallási súrlódás nincs.

Vallásos egyesületeink közül a „Szívőárda” az iskolások körében fejt ki áldásos, erkölcsnevelő munkáját. A „Mária Kongregáció” a felserdült tisztviselő és iparos lányokat igyekszik a jó erkölcs útján megtartani. A földműves osztály felserdült lányait a „Mária Lányok” egyesülete tanítja az erkölcsös életre. A felnőttek az „Akció Katolika” egyesületben tömörülnek.

Két éve legalább 4 középiskolát végzett fiúkkal meg akarták alakítani a „Kredó” egyesületet. De mivel a segédlelkész volt a vezetője, káplán változásnál megszűnt létezni. Milyen jó lett volna pedig ez ezer veszélynek kitett ifjút az Isten igaz ösvényén kalandozni, hogy vallásos, erkölcsös polgára váljon e sokat szenvedett hazának. Az ifjúság erkölcsi tisztaságának megőrzése a vallás feladata. Nem csak az iskolában kell ápolni az erkölcsöket, ahol a kísértés aránylag kicsi, hanem a serdült ifjúság bűnre való hajlamait megfelelő oktatással, vezetéssel az erkölcsi tisztasággal kell felváltani. Ezt egy az ifjúság körében működő vallásos egyesület valósíthatja meg.

A lelkészek befolyása a családi és politikai életre az utóbbi évek alatt csökkent. Társadalmilag még megvan a befolyásuk. Valahogy a nép ma már nemcsak a szavak után megy, hanem a példaadó cselekedeteit is bírálja.

A vallásosság, mely ünnepek alkalmával a templom zsúfoltságában nyilvánul, már sokaknál nem szívből fakad. Különösen a fiataloknál áll ez a mondás. Az előre haladottabb korúak templom látogatását már inkább a szív diktálja; közelednek a sírhoz, igyekeznek rendezni az élet botlásait.

A nép egy része szeretne helybeli plébánost, azonban a helybeli származásúnak nem lenne meg a kellő tekintélye.

VII. 4., Szövetkezeti élet.

A szövetkezetek feladata, az hogy a gazdák hasznára legyenek. Füzesabonyban 2 szövetkezet működik. Az egyik a község lakosai által létesített „Hangya” szövetkezet, a másik az O. K. H. füzesabonyi tagja a „Hitelszövetkezet”.

A „Hangya” szövetkezet vegyeskereskedéssel foglalkozik. Az utóbbi időben baromfit, tojást és gabonát is vásárol a Futurának. Tagjainak száma 1143, az üzletrészeké pedig 5974. A „Hangya” szövetkezetnek 3 fióküzlete van. A vezetője a szövetkezeti üzletvezető, mellette van mint könyvelő egy aktív tanító.

A „Hitelszövetkezet” vezetését az igazgató tanító végzi.

Több szövetkezet Füzesabonyban nincs. A lakosság szövetkezeti érzéke még nincs kifejlődve.

Egyesek szeretnének egy „Értékesítő” szövetkezetet létesíteni, hogy a terményeket és az állatokat szövetkezeti úton tudnák értékesíteni. Addig azonban míg ez megvalósul várunk kell, mert széthúzással nem lehet szövetkezetet létesíteni. Majd akkor alakul meg, ha a lakosság többsége belátja a szövetkezet hasznos voltát.

Mezőgazdasági gépeket is szövetkezeti úton kellene beszerezni a gazdáknak, mert kevés nagyon a mezőgazdasági gép. Hogy ez megvalósuljon fel kell világosítani a gazdákat, hogy ne húzódozzanak az ő érdeküket szolgáló szövetkezet létesítésétől.

VII. 5., Egyesületi élet.

Egyesületünk elég sok van, ezen a téren nincs okunk panaszra.

Füzesabonyban a következő hivatalos egyesületek vannak: Polgári Kaszinó, Iparoskör, Máv. Dalkör, Önkéntes Tűzoltó Egylet, Sport Klub, Levente Egyesület, Földmunkások Országos Szövetségének Helyi Fiókja, Szt. Jánosról Elnevezett Temetkezési Egylet, Szt. István, Mária Kongregáció, Mária Lányok Egyesülete, Akció Katolika és a Polgári Lövészegyesület.

A Tűzoltó és Levente Egyesület 1926-ban szilárdul meg véglegesen. Ekkor a Levente Egyesület elnyeri a levente vándorzászlót. Megalakult a levente otthon is. A levente oktatók száma 8, tagjainak száma pedig 1-450-ig terjed.

A Polgári Lövészegyesület 1930. február 13-án alakult meg 100 taggal. Most, az 1935. évben is különböző helyekről szereztek értékes díjakat a lövészek.

Az Iparos Kör a székházát 1929-ben emelte. Színpaddal ellátott terme, a község legtágasabb nyilvános terme. A Temetkezési Egyletnek is saját háza van. Van egy nagy terme is, mely előadások tartására szintén alkalmas. A Levente Egyesületnek van még saját székháza.

Népházat a község még nem építtetett.

A különböző egyesületeink a nép közhangulatát nagyban befolyásolják. Például egy jól megrendezett levente verseny mindjárt vonzóbbá teszi a levente intézményt.

Egyesületeink erkölcsös kötelességtudó, házias lányokat; és fegyelmezett katonás magyar polgárokat igyekeznek nevelni. Kitartó, fáradságot nem tűrő vezetőinek köszönhető, hogy Füzesabony ifjúsága erkölcsösebb, kötelességtudóbb lett az utóbbi évek alatt.

A felnőttek egyesületeinek működése már nem mutat élénkebb mozgalmat. Több eleveenség kellene az egyesületekbe, hogy elmondhassuk róluk, hogy fáradhatatlan tevékenységükkel életet, mozgalmat visznek az unalmas falusi életbe. S még mást, az egyesületeknek le kell szoktatni a tagokat a káros élvezetekről, a káros időtöltésről, le kell foglalni a tagok figyelmét, hogy ne jusson eszükbe a pénzpocsékló mulatozás.

VII. 6., Szociális élet és intézmény.

Nagy jelentőségű községünkben Stefánia csecsemőgondozó, mint szociális intézmény. 1930-ban állították fel. Tehát csak néhány éve működik s mégis a csecsemőhalálozás csaknem a felére esett. Ez az intézmény áldásos munkájával hálára kötelezi a füzesabonyi népet.

Egy szegény házat is tart fenn a község, melyben a falu szegényei nyernék elhelyezést.

A nép javát szolgálja még a két artézi kút is. Mindkét kútnak ártalmatlan a vize és ivásra alkalmas. Különösen népellátás tekintetében a községháza előtt lévő artézi kútnak van nagy jelentősége, mert az erre lévő kutak vize nem igen alkalmas ivásra.

Füzesabonyban van egy kádas fürdő a Máv. alkalmazottai részére és egy zuhanyfürdő a falusi lakosság részére. Ez utóbbi csak a tisztálkodást szolgálja. A zuhanyfürdő a vizét az artézi kútból nyeri. E fürdőt a lakosok ingyen használhatják. Ez a fürdő 1932-ben létesült.

Ez évben a kormányban a községben az ínségakciót folytatja. 360 család kapott lisztet; fejadag havonként 6 kg volt. A munkabírók kötelesek voltak érte dolgozni. Karácsonykor a tanítónők által nyújtott 600 pengő értékű ruha, élelmiszer és tüzelőanyag került kiosztásra.

Községi orvos és két magánorvos van helyben. Bába kettő van, egy községi és egy magánbába. Gyógyszertár helyben található. A legközelebbi kórház Egerben (17 km) van.

A hús nagyobb fokú ellenőrzése és tisztasága miatt 1927-ben megépítik a vágóhidat.

VIII. 1., Birtokviszonyok.

A birtokviszonyok tárgyalása előtt előrebocsájtom, hogy a nép leginkább magyar holdban számít.

Községünk határa művelési ágak szerint részletezve az alábbi táblázatban láthatók.

Megjelölés	Szántó	Kert	Rét	Szőlő	Legelő	Erdő	Nádas	Adómentes	Összesen Kat. hold	
Egész határ területe	5590	162	338	-	849	92	-	409	7440	
1000 h. felüli nagybirtok	1217	-	174	-	514	92	-	84	2081	
Községi közbirtokos	175	-	40	-	312	-	-	120	645	
100-1000 középirtok	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
100 h-on aluli kisbirtok	4198	159	124	-	28	-	-	205	4714	
%ok-ban.	Nagybirtok	57	-	8,6	-	24,6	5,2	-	4,6	100%
	Középirtok	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Községi Közbirtokos b.	27,2	-	6,2	-	48,4	-	-	18,2	100%
	Kisbirtok	89,2	3,4	2,6	-	0,6	-	-	4,4	100%

A fenti területből a szomszédos községbeli gazdák kezén 100 hold föld van. Ezzel szemben a helybeli gazdák közül 329-nek a tulajdonában a közeli falvak határában 594 hold föld van. A helybeliek összes birtoka tehát 5892 kat. hold.

A korábbi évtizedekben más községbeli kisgazdák nem települtek ide. A lakosság nem válik meg könnyen a földjétől. Ha van eladás, az is kevés és megveszik azt is a helybeli gazdák. Így idegennek itt nem lehet földet szerezni.

Helyben a föld kevés és drága, a gazdák gyermekei mégsem települnek át más vidékre. Ha az öröklések következtében a birtok annyira elaprózódik, hogy a megélhetést már nem biztosítja, akkor a tulajdonos kénytelen dolgozni járni. Míg nincs bennük hajlandóság az áttelepülésre; a szülőfaluhoz ragaszkodnak.

A telepítési akciót nem veszik komolyan, a megvalósításában nem bíznak. A keresztülvitelét a mamut birtokok részleges felosztásában és az árának hosszú időn való törlesztésében látják.

A kisbirtokok iránt nagy a kereslet, mert egyrészt kevesen adnak bérletbe, másrészt a földnélküliek igyekeznek egy kis földet bérelni, hogy legalább burgonyát, kukoricát, babot termeljenek a házi szükségletre.

A kis- és törpebirtokosok közül 120-an bérelnék 360 kat. hold földet. Ezt a földet helyben bérelik, a szomszédos községek határában jelentéktelen a községi gazdák bérelése. A

szomszédos községek gazdái a község határában nem bérelnek földet, mert a bérbé adott földekre a községben is akad bérlő.

A bérlők nagy része a törpebirtokosok sorából kerül ki. A módosabb gazdák vagy gyengébb kisgazdák csak akkor adják haszonbérbe vagy részes művelésbe földjüket, ha előregedtek s megdolgozni már képtelenek. Míg csak tudják munkálni a földet, nem adják ki a kezükből. Eléggé sajnálják az aggkorban is ott hagyni az eke szarvát. A haszonbért pénzben, vagy terményben fizetik.

A kataszteri tiszta jövedelem átlag kat. holdanként szántó után 10 korona 22 fillér; kert után 19 kor. 15 fillér; rét után 10 kor. 16 fillér; legelő után 4 kor. 49 fillér; erdő után 3 kor. 86 fillér. Az egész termőterület kataszteri tiszta jövedelmének átlaga 9 kor. 36 fillér. Az uradalom és a kisgazdák ugyanolyan értékű s minőségű földjeinek holdankénti kat. jövedelme között a tagosítás óta nem nagy az eltérés. A szántóföld mai árát és bérét a föld minősége szerint az alábbi táblázat mutatja:

A föld minősége	Értéke, vagy ára		Haszonbére	
	Közel	Távol	közel	távol
Jó	800 P.	700 P.	50 P.	40 P.
Közepes	700 P.	650 P.	36 P.	35 P.
gyenge	500 P.	450 P.	30 P.	28 P.

A földárak és haszonbérek 1927. óta átlag 20-30%-kal estek. A mezőgazdasági termények árának esése idézte ezt elő.

Községünknek valamikor mezőségi talaja volt, mely erdőtalajjává, majd az erdő kiirtása után mezőségi talajjává lett. Ebben a hajdani erdőtalajban a művelés folytán a humusz megszaporodott, miáltal sötétebb színárnyalatú lett. Az egész határ lösz- eredetű altalajjal bír. Néhol egy méteren túl találunk több, kevesebb mésztartalmat. A belső részen már 0,5 m-nél meszes réteg van. A legnagyobb kiterjedésű vályog talaj, mely általában mészszegény.

A község legértékesebb földterülete az Alsógyep és a Bozsi. Gyenge földek közé számítanak a káli határ felé eső földek.

Árverés útján 4 kisbirtokosnak, 4 háza és 8 kisbirtokosnak 30 hold földje került a helybeli gazdák kezére.

A földreform során az egri érsekség földjéből 640 kat. hold föld került kiosztásra. 1925-ben osztották ki és ezáltal földhöz jutott 49 hadiözvegy és árva, 44 hadirokkant és 204 földnélküli. Az ára kat. holdanként 380 pengő volt és 20 év alatt törlesztendő. Vitézi telekül 40 kat. hold adományoztatott. A község tulajdonában 96 kat. hold föld van.

A földreform során földhöz jutottak közül a földet egy sem adta vissza. A föld árának évi törlesztését nem fizeti rendszeresen minden földhöz jutott. Vannak olyanok is, kik átadják a földet másnak ilyenkor az új földhözjutott belépési díjat fizet. A belépési díj a megegyezéstől függ.

Az egri érsekségnek máshol is van birtoka. A helybeli egri érseki birtok területileg 2 össze nem függő darabból áll.

Füzesabonyban 1932-ben végre megvolt a tagosítás. Ezzel megszűnt az a sok hiábavaló szaladgálás a szétszórtan fekvő parcellák között. A tagosítást Szántó Ferenc végezte. A tagosításnál 11 osztályt vettek alapul. A tagosítás holdankénti költsége 1450 pengő. Az érdekeltek által fizetett költség 71.799,96.- pengő. A földmérési díjakhoz (59.573,75 P) az állam 10%-os hozzájárulást adott, vagyis 5.957,37 pengőt. A tagosítás összes költsége 77.757,29 pengő volt.

A község összes területéből 3860 hold 1299 négyszögölet tagosítottak. Füzesabonynak 1064 birtokosa van. A kiosztott parcellák száma 2241. A családi birtokok száma 789. A birtokosok közül 514-en nem egy tagban kapták ki a birtokukat. A tagosítás során 94 panaszt adtak be. A tagosítás után húzott árkok hossza 2660 m. A birtokosok 1600 négyszögöl után az eljárási költséggel 18.66 pengőt tartoztak fizetni.

A tagosítás után a község határát új dűlőhálózattal kellett ellátni. A község eddigi dűlőzött határát hegyesszög alatta metszette el az utólag épített vasútvonal. A tagosítás kapcsán az új dűlőzés a vasúttal párhuzamosan halad és így megszűntek a vasút által átmetszett apró, szabálytalan parcellák.

A tagosítás kapcsán az állam a vizenyős területek lecsapolásának előmozdítása érdekében a kultúrmérnöki hivatalokkal a lecsapolással kapcsolatos árkok megtervezését és kifizetését ingyen elvégezteti. Ezek a megtervezett árkok már ki is vannak ásva; hosszuk 2660 m.

A tagosítás hasznáról akarok még néhány szót szólni. Tagosítás előtt a kiscgazda földek parcellái nagyon szét voltak szóródva. Parcelláik száma elérte a 13 ezret. Volt olyan kiscgazda, kinek 4 hold földje 16 parcellában volt. Ez a birtokelszóródás a tagosítással megszűnt. A sok mesgyevesztés is elmaradt. A mesgye ugyanis eddig vagy nem termett, vagy ha termett is, nem a gazdának.

A parcellák egy-két darabba való összehozása miatt már nem kell a fogatokkal időt, erőt pazarolva, szerszámot rontva csavarogni az egyes földdarabok után. Ezt az időt is a föld jobb megmunkálására fordíthatja a gazda. A nagyobb földű gazdák a tagosítás után földjük jobb megmunkálása végett házakat kezdenek építeni a birtokukra és a nyári időben ott laknak.

A tagosítás alkalmával a kis földeket a község mellett adták ki, hogy a tulajdonosok kis terményükért ne járkáljanak messzire. Nekik ugyanis fogatuk nincs, amivel a terményt messziről is könnyen be tudnák hordani.

VIII. 2., Növénytermesztés.

Növénytermesztésünk alakulását a természeti viszonyok befolyásolják.

A régebbi időben a község jobbágykorszakbeli üzemrendszere háromnyomásos gazdaság volt. Mint érseki jobbágyközség, ezt a rendszert tartozott követni. Amikor a jobbágyföldeket megváltották az önálló élet gazdálkodásába is magukkal vitték. Ez a gazdálkodás még ma is megtalálható az észak-nyugati kötött homoktalajon. Mindig volt azonban szabadgazdálkodási terület is, melyek állandóan növeltek. Az első szabadgazdálkodási terület az érseki uradalom földjei és a község belterülete közé ékelt Bozsi határrész volt. Az Eger-patak mentén terül el, gazdagon termő föld. A határszabadulást a közgyűlés határozta el.

A községi jegyzőkönyvek 1850-ig megoannak ugyan, azonban a község nyomásos gazdálkodásában követett rendszernek írásbeli nyoma nincs. Apáról-fióra száll az.

1923-ig a határ egy részében a javított háromnyomású gazdálkodást folytatták. 1923-ban a határrész egyik felét szabadgazdálkodási területnek nyilvánították. A szabadgazdálkodási területen kétnyomásos forgókat és javított háromnyomású forgókat találunk. Javított nagynyomású forgót, sőt helyenként váltóforgókat is találunk. A lucernát legtöbbször vetésforgón kívül vetik.

A használt vetésforgók a következők:

1., Répa
Búza	2., Tengeri
Búza	3., Répa v. kender
Burgonya
4., Búza
Vöröshere
Búza	5., Tengeri
Búza
Zab	6., Zabosbükköny
Búza
Árpa
7., Tengeri
Búza
Vöröshere
Búza	8., Bükköny (ritkán)
Búza
Búza
Árpa, zab, vagy tengeri	

A javított háromnyomású forgóalakok egyikében megtaláljuk a lóherét is. A lóherét gyakran védőnövénynek vetik, melynek legtöbbször búzát használnak. A búzavetés területe ezáltal nem csökken. Ez igen fontos, mivel sok búzát igyekeznek termelni. Ez nálunk főértéket képvisel. Felfogásunkat erősíti a búzában való számítás is. „Búzát vetek, mert azzal tarozok.” Ez ugyanolyan okszerűtlen gondolkodás, mint ami a trágyázást irányítja.

Minőség szerint a szántóföldekből 4% I., 4,1% II., 5,8% III., 15% IV., 37,3% V., 28,4% VI., 4,8% VII., 0,6% VIII. osztályú. A rétből 4,5% II., 20,5% III., 27% IV., 48% V. osztályú. A legelőből 3,6% I., 5,5% II., 12,6% III., 14,2% IV., 27,1% V., 37% VI. osztályú.

Az uradalmi földek minősége az okszerű kezelés miatt jobb, mint a gazdáké.

Az uradalom termésátlagja a tagosítás óta csak csekély százalékkal magasabb, a gazdák termésátlagánál.

A községbeli gazdák a növénytermesztésre fektetik a fősúlyt. Főterményük a búza. Állattenyésztésük csak mellékjövedelmet nyújt.

Az eleven és holt leltári érték az eleven leltári érték javára mutat eltolódást. Kisgazdáink felszerelése szegényes. Az egész községben alig van 8-10 vetőgép. A vetési területnek alig 10%-át vetik géppel. Sach egyetlen eke mellékszerelvénye az esetleges kettősfőben (kettes testben) merül ki. A kapáló gépet a helybeli kováccsal készítették, ami alig olcsóbb a Planet lókapalógépnél. Nincs a községben mintaszerűen felszerelt kisgazda. Ennek oka a földéhségben található. Mindenki több földet akar, mint amennyivel rendelkezik s a hiányzó mezőgazdasági gép beszerzésére nem gondolnak.

1927. táján egy hold föld tiszta hozadéka 90-100 pengő volt. Azóta a termények árának esése miatt csökkent a tiszta jövedelem. Ma egy hold föld tiszta hozadéka 60 pengő körül mozog.

Kisbirtokosaink átlagos kiterjedése 6 kat. hold. A törpebirtok 1 kat. hold átlagos kiterjedésű.

A szántóföldön legszebben díszlő és a községi talajnemeknek leginkább megfelelő gazdasági növényünk a búza, árpa és a kukorica. A burgonya e talajnemben nem fejlődik kellőképpen. Emiatt aztán megtörténik az – különösen száraz esztendőknél – hogy búzából, árpából, kukoricából főleg van, burgonyából pedig behozatalra szorulunk.

Különleges termelvényünk nincs. A gazdák által termesztett takarmánynövényeket az alábbi csoportokban mutatom be:

Takarmánynövény vetés terület		Takarmánynövény vetés terület	
Csalamádé	93 kat. hold.	Lucerna	296 kat. hold.
Őszi t. keverék	68 kat. hold.	Zab	172 kat. hold.
Tavaszi bükköny kev.	356 kat h.	Egyéb szálas	5 kat. hold.
Lóhere	111 kat. hold.	Takarmányrépa	210 kat. hold.
Bíborhere	7 kat. hold.	Tök takarmánynak	10 kat. hold.

A gabonatermesztéshez képest kevés takarmányt termelnek.

Erőtakarmánynak a lónak zabot használnak. A tehén takarmányrétát kap kukoricaszecskával és kevés korpával keverve. Míg takarmánytök egy van, addig répa helyett azt adnak. Az uradalom a kisgazdáknál említett erőtakarmányokat fokozottabb mértékben használja, sőt olajpogácsát, cukorgyárban visszamaradt répaszeletet, csontlisztet is etet állataival.

Az állatok száma a következő képen oszlik meg: - szarvasmarha 848, ló 546, sertés 1694, és juh 1036 db van a községben. A mellékkereset a fogatnélküli törpegazdaságban 200 pengő, a fogatos törpegazdaság sem keres ennél sokkal többet, kb. 300 pengőt. A kettősfogatú kisbirtokos mellékkeresete 200 pengőt tesz ki, mert őt már jobban lefoglalja a gazdasága.

A kisbirtokosok takarmányféléket nem adnak el, mert sokszor maguknak is kevés. Takarmányt kevesen vásárolnak; ha fogytán a takarmány; töreket, kukoricaszárat etetnek állataikkal.

Az uradalom nagy jelentőségű újítása a húsfeldolgozó, melyben az elhullott állatok tetemét őrzik meg és takarmánynak használják. A másik a búza stb. kísérleti telepe, ahol gabonafajták kísérleti termesztésével foglalkoznak.

A község lakóinak talajművelési munkálataik inkább a szokás, mint a céltudatosság vezeti. Nem alkalmazkodnak a határbeli eltérő talajokhoz sem. A mélyebb fekvésű, kötöttebb talajokat őszen igyekeznek felszántani. A szárazság iránt érzékenyebb kötött homokrészeket tavasszal szántják, ami ellenkezik a szárazság elleni védekezéssel. A lakosok szántását a sekély mélység jellemzi. Az őszi mélyszántás legtöbbször elmarad, mert ködös, nyirkos időben nem szívesen indul munkába az itteni gazda.

Elhanyagolják a vetések ápolásához szükséges fogazolást is. A tavaszi vetéseket szívesebben lehangerezik, de a fogazolást utána elhagyják. A vetések fogazolásánál a kitépett

töveket sajnálják. Vetőgéphiány miatt a kisgazdaföldek vetési területének 90%-a van szórva vetve. Pedig az okszerű gazdálkodás csak kivételes esetekben engedi meg a szórvevetést.

A határban tisztítás nélküli konkolyos búzát elég sokat vetnek. Ennek oka az, hogy kevés a konkolyozó. A konkolyozatlan vetőmag mellett csávázatlant is találunk. Általában csak az őszi búzának rézgáliccal való permetezését ismerik.

A kapásnövények talajának előkészítése legtöbbször egy tavaszi szántásból áll.

Községünkben trágyakezelésről szó sincs. Trágyatelepet hiába keresünk, csak trágya-és szemétdombokat találunk. A szántóföldek végén található istállótrágya halomba rakva várja rendeltetését. A kihordott trágyára takaróul nem hánynak földet.

Az állatállomány számos állatban kifejezve 1926-ban 1318 volt. Egy számos állatra 4,3 kat. hold föld esik. Ez állomány után 131.800 q istállótrágya várható. Egy kat. hold trágyázandó területre 22,2 q jut. A tüzelőszernek használt trágyával 21 q-ra csökken ez a mennyiség. Négyévenkénti trágyázás mellett egy kat. holdra 84 q jut. Csekély országos átlagunknál (101 q) is 16%-kal kevesebb istállótrágya jut a községi földre. A 84 q ma a számos állatok szaporodásával 90 q-ra emelkedett. Azonban a földre szükséges trágyamennyiséget még így sem éri el. A gazdák ritkán és nagyobb mennyiséggel trágyáznak. Vannak parcellák, melyek 10-12, sőt több év alatt sem kapnak istállótrágyát. A szántóföldre félig éret vagy szalmás istállótrágya jut.

A trágyát sokan még ma is tüzelésre használják. Sok háznál istállótrágyából készítik a „tőzik” tüzelőanyagot. Pénzbe nem kerül, mégis a legdrágább tüzelőanyag.

A község gazdái közül a közelmúltban műtrágyázásra négyen kaptak szuperfoszfátot. A műtrágyát ősszel 400 négyszögöles búzavetésre szórták el. A terméstöbblet $\frac{1}{4}$ kat. holdanként 84 kg búza volt, ami kat. holdanként 336 kg búza bruttó hozadéktöbbletnek felel meg. A kísérleti műtrágyázást végző gazdák a következő évben még nem használtak műtrágyát. Műtrágyázási kísérletek állandósítása kisgazdáink körében elsőrendű kérdés volna.

Az elemi csapások közül a legjelentékenyebb a fagykár. 1929-ben a búzában 50%-os volt a fagykár. A kárt az okozta, hogy a vetést nem takarta hó és ugyanakkor nagy hidegek voltak. (febr. 11-én -23 Celsius fok volt a hideg.)

Növénybetegségek nagy mértékben nem pusztítanak. Az üszök és a gabonaroszda említhető meg, mely kisebb károkat okoz.

VIII. 3., Állattenyésztés.

A gazdák inkább növénytermelők, az állattenyésztésnek és állattartásnak csak másodrangú szerep jut. Az 1914. évi statisztika szerint az állatok száma a következőképpen oszlik meg: szarvasmarha 1187, ló 779, sertés 1601, juh 1953 és négy szamár. A két év adatait összehasonlítva láthatjuk, hogy a szarvasmarha és loállomány erős csökkenést mutat, a sertésállomány nem mutat apadást, sőt egy kis emelkedést láthatunk nála. A juhok száma is lecsökkent.

A szarvasmarha és loállomány egyrészt a háborús évek bizonytalansága, a hús és lószükséglet, másrészt az ugarok felszántása és a takarmány drágasága miatt csökkent. A juhok a legelők nagymérvű felszántása miatt kevesedtek. A sertésállomány emelkedését a kukoricának hizlalásra való felhasználása okozta.

A kispaszádok szarvasmarha állománya legnagyobb részben hazai pirostarka tehénből áll. A magyaros tartás mellett a szimentáli jelleg főleg a tarkaságban és nem a testarányokban mutatkozik. A szarvasmarha állomány fejőstehenekből és az ezek pótlására nevelt üszőkéből áll. A borjak legnagyobb részét mézszárosnak adják el. A község tenyészbikául pirostarka tájfajtát használ. Ezek származása alig ismeretes. Tenyészbika a községben 6 db van. Az érseki uradalomnak csak kisebb méretű tehenésze van. A felnevelt pirostarka bikákat községek részére szokták eladni vagy a cselédek tehenei közé vágóbikául engedik át. Az uradalmi gazdaságok tehenei, a jobb takarmányozás következtében jobb testarányokat mutatnak, mint a község lakóinak tehenei. A magyar fajta szarvasmarha, (mint ökör és tinó) egyedül az érseki uradalomban van. A község lakóihoz esetleg a tiszavidéki vásárokról kerülnek átmenetileg egy-két db magyar tehén.

A kispaszádok körében legszámtalvebb állattenyésztési ágként a lótenyésztés alakult ki. Ezt mint házi tenyésztést folytatják. A lótarató gazdák 1-6 lovat tartanak, túlnyomó többségben igáskancát. Nem ritka a kereskedelmi célra vásárolt ló sem, ami a lóvásárló bizottságok hatása. A községben átlag 3 db állami mén van, amely a kispaszádok kancáinak 50-55%-át fedezi be, számszerint évente átlag 160-170 darabot.

A kispaszádok lovai nem egyöntetűek. A jobb magyar lovak között vannak vásárlás útján Hajdú megyéből hozott Nóniusz tájfajtájúak is. Ezek ivadékai nagyobb, vaskosabb testalkatot mutatnak. A községi lovak nagy része angol félvérrel javított jobb magyar ló.

A község másik haszonállattartása a sertésenyésztés. Ezt nem űzik kívánatos mértékben. A sertésállomány mangalica fajta, de emellett különféle korcsokat is találni. Az érseki uradalom tisztavérű mangalica sertésenyésztést folytat. A lakosság általában házi szükséglet fedezésére űzi a sertésenyésztést és csak a felesleg kerül malac, vagy hízó alakjában a piacra. A mangalicának igényesebb fajtájával való nemesített keresztezést csak tanultabb nemzedékkel lehet keresztülvinni. A község tulajdonában 4 db sertés kan van. A juhtenyésztést ma már csak az érseki uradalom folytatja hazai fésűs juhokkal.

Kispaszádaink fölös szarvasmarhái főleg mustratehenek és szopósborjak, a helyben és környéken tartott országos vásárokon kerülnek eladásra. A lovakat igen gyakran lószorozó bizottságok előtt értékesítik. A lóvásárló bizottság 500 pengő átlagáron vásárolja a lovakat. A hízott sertéseket a helyben értékesítik. Házaló egri hentések is összevásárolják a sertéseket.

A községben kispaszádnál 190 kettes lófogatot számításba véve, egy fogatra 21,2 kat. hold jut. A kispaszádok igásállattal egy-két kivétellel kizárólag lovakat használnak. Ökörfogakat az érseki gazdaságokban látunk, ahol vegyes igás állattartás van. Tehénfogat a községben mindössze 2 van. A lófogatok szeretete a szokáson kívül még máson is alapul. A község központi fekvésénél fogva különféle lóvásárló bizottságok időnkénti székhelye és az általuk tenyésztett lovak és csikók bemutatása nem okoz utánjárást.

Füzesabony lófogatai között tekintélyes számban látunk olyanokat, amelyek tenyésztési szempontból nem érdemelnek figyelmet. Az hogy egy fogatra 21,2 kat. hold jut érdeklődővé teszi a községi gazdák haszonbérleti, feles és örökföld utáni törekvését, mert iga erejük nincs teljes mértékben kihasználva. 1927-ben egy kettes igás fogat napi bére 14-15 pengő volt. Ez a bér ma jelentékenyen megcsappant, mert ma 8-10 pengő egy igás fogat napi bére.

A tejtermelés nem nagy fokú, mert a gazdák tehenei keveset adnak. Egyrészt a fajta nem jó tejelő, másrészt a kispaszádok sovány takarmányozásán, még ha jó tejelő volna is, akkor

sem adna sok tejet. A kisgazdák tej-és tejtermékei a szerdán és pénteken tartott heti piacokon mindig vevőre találnak, az érseki uradalom azonban Egerbe szállítja tejét. Az uradalom tehenei a gondosabb tehén kiválasztás és jobb takarmányozás miatt jobb tejelők, mint a kisgazdáké. Egy liter tej ára nyári időben 12-14 fillér, télen 16 fillér.

373 kat. hold rétből 45% II., 20,5% III., 27% IV., 48% V. osztályú. A legelő 282 kat. hold; ebből 3,6% I. osztályú, 5,5% II., 12,6% III., 14,2% IV., 27,1% V., 37,0% IV. osztályú.

A rét megosztása a birtokok között a következő:

Birtok	Rét területe
1000 holdon felül	31 kat. hold
100-1000-ig	109 kat. hold
20-100-ig	27 kat. hold
10-20-ig	46 kat. hold
5-10-ig	33 kat. hold
5 holdon alul	88 kat. hold
Érsekség(Zrínyi r.)	102 kat. hold

A legelőből birtokossági közlegelő 282 kat. hold, az érsekség tulajdonában 92 kat. hold erdő-legelő van, hol az uradalom és cselédeknek sertései legelnek. A közlegelőre bejelentettek 378 db szarvasmarhát, az erdő legelőre 200 db sertést. Más közös legelőn legelt 226 szarvasmarha és 514 sertés.

A lakosság baromfitenyésztése nem éri el a kellő mértéket. A házitojás szükségletfedezésén kívül kevés jut a piacra. A gazdaasszonyok a konyha számára nevelnek elsősorban baromfiakat, hogy a hússzükséglet egy részét ezzel fedezzék. Az abonyiak leginkább tyúkokat tartanak, ezen kívül kevés libát, kacsát s még kevesebb pulykát.

A baromfiak közül a magyar parlagi van leginkább elterjedve. Találunk még a baromfiak között Leghorn és Rót Izlandit is. A baromfitenyésztést az asszonyok folytatják.

Az állattartás és tenyésztéshez még a méh és a selyemtenyésztést is hozzá szokták sorolni.

A méhészet régibb múltra tekinthet vissza. A községet környező erdők alkalmas területek voltak még vadméhek számára is. Leginkább nyugdíjas hivatalnok emberek foglalkoznak méhészettel. A kisgazdák a méhészek között alig vannak képviselve. A községben 21 helyen méhészkednek. A méhcsaládok száma 199. Igen sok helyen még kast használnak.

Nagyon helyes volna, ha a munkából kiöregedettek a méhészet terén keresnének foglalkozást a káros semmittevés vagy kocsmázás helyett. Ha a méhészetet a kaptárrendszerrel üznék, jövedelmezőbb volna, mint most.

Füzesabony 1921 óta selyemtenyésztési felügyelőségi székhely. A község régi beváltóhely lévén, a lakosságnak bár igen kicsiny része, évtizedek óta foglalkozik selyemtermeléssel. 1926-ban 87 és 1927-ben csak 52 tenyésztő akadt. E csökkenésnek oka, hogy nincsen elegendő eperfa. A közterületen lévő eperfa kevés. A községi faiskola nem ad ingyen eperfát az azt igénybevevőknek. A magánterületen lévő fákra a lombszedést nem engedik meg a birtokosok. A nép rosszindulata, irigy gúnyolódása és a nagyképű favédelem,

mind hátráltató okok. Számtalan esetben elnézi a nép a növendék fák kitörését, de a meglett fa lombzatát félti. Pedig a selyemtermelést rendes termelési ággá is lehetne tenni. Mert a rövid tenyészítés idején a legtöbb munkát gyermekek végezhetik.

Az állategészségügyi viszonyok kielégítőek. Különösen a szarvasmarhánál és a lovaknál. Az állatok a kevés takarmányozás miatt rosszul tápláltak, emiatt gyakran látunk sovány szarvasmarhákat, de különösen lovakat. A rossztáplálkozás miatt hajlamosak a megbetegedésre. A szarvasmarhánál és a lónál járványok mégsem lépnek fel, a megbetegedések, melyek előfordulnak, nem járványszerűek, hanem szórványosak.

A sertések a nyári időben gyakran esnek járványos betegségekbe. Közöttük különösen a sertésvész szedi áldozatait. A sertések miatt fél is a meleg nyári napoktól a gazda. E megbetegedések legfőbb oka az ólak tisztátalansága. Ritka az a sertésól, mely meszelést látott. A legtöbb ólba, ahogy levágják belőle a disznót, olyan meszeletlenül takarítatlanul teszik a másikat. Járványos időben nincs fertőtlenítés. Még a védőoltás sincs elterjedve, sajnálja a gazda az oltási költséget. Csak mikor elhull a sertés, akkor bánja már, hogy nem oltatta be állatát. Persze akkor már késő.

A körállatorvos a községben lakik. A lakosság tehát könnyen részesítheti állatait orvosi kezelésben. Mégis csak végső szükség esetén fordulnak segítségért az állatorvoshoz. A gyógyításért is sajnálják a pénzt, de ha elpusztul az állat, azt még jobban sajnálják. Takarékoságukat később sokszor megbánják, de akkor már nem segíthetnek.

VIII. 4., Kertészet.

Fekvése és talaja miatt a község kertészkedésre alkalmas. A nyáron beálló hosszú szárazság azonban ezt nem engedi meg. Kertészkedni emiatt leginkább az Eger-patak mentén lehetne. A szárazság alatt a Laskó-medre kiszárad, ezért a melléke már nem alkalmas a kertészkedésre.

A kertészkedés Füzesabonyban nincs felkarolva. Zöldségtermesztéssel is csak egy bolgár foglalkozik. A magasan folyó Eger-patak vizét használják öntözésre, melyet kis árkokban vezetnek a vetemények közé.

Konyhakerti növényeik közül háziszükségletre termelnek hagymát, sárgarépát, zöldséget, salátát, tököt és uborkát.

A gyümölcsöt is csak mellékfoglalkozásként termelik. Minden háznál van egy kis gyümölcsös, mely megtermi a háziszükségletre való gyümölcsöt. Gyümölcsfáik nagy része közönséges fajta. Az újabb ültetéseket igyekeznek nemes fakkal eszközölni. A tavalyi hernyózáson és fameszelésen kívül más fagondozást nem ismernek. A gyümölcsösök alja füves, sok helyen még lóherével is bevetik. S csodálkoznak, ha nem terem a fa. A gyümölcsfák közül a Bódi, Duránsai, Besztercei szilvafa, ezenkívül a barack, birsalma, cseresznye, meggy, alma, körte és a diófa van leginkább elterjedve.

A dinnye termelés jelentéktelen.

VIII. 5., Erdészet.

A kisgazdáknak erdejük nincs. Az uradalom erdeje 92 kat. hold kiterjedésű. Főbb faneve: a tölgy, gyertyán, és a kóris. 1932-ben az erdő $\frac{1}{4}$ részét kivágták, csak itt-ott hagyták meg a nagyobb tölgyfákat. A kivágott területet újra telepítették.

A község határában az ország és megyei utak egész hosszukban a községi utak pedig kb. 4 km hosszúságban vannak fásítva. Főképpen eper, kóris, akác, topolya és Ámor fák ezek.

A község a „Lapos” helyére topoly fákat telepített, úgyszintén a Laskó-patak falu felé eső vizenyős területére is. A Hősök utcájában annyi jegenyefát ültettek, amennyi hősi halottja van a falunak. Minden fán egy elhalt hős neve van egy kis tábláskára írva. 1931-ben a birtokosság összesen 4000 kóris, akác és topolya fát ültet el. Befásította a község a Béke-teret és a Szabadság utcát is. A Fő-utca kísérlet képen. Ámor-fákkal van végig ültetve. A határban itt-ott kevés gyümölcsfát találunk, melyet a gazdák ültettek. Egyrészt gyümölcsöző, másrészt árnyékadó fánk.

VIII. 6., Bányászat.

Községünk határában csak agyagot és homokot találunk, melyet a község m^3 számra árusít.

VIII. 7., Kézműipar.

Régebben a cipész, asztalos, kovács, ács, tímár és szűcs ipar volt a községben kifejlődve.

1910-ben az iparosok száma 88 volt. Ez a szám 1931-re 97-re emelkedett. Ez jelentéktelen gyarapodás. A régebbi iparágak közül a tímár és szűcs ipar veszett ki. Egyik, másik iparág előbbre is jutott, mint pl.: a cipész, asztalos ipar. Vannak hanyatló iparok is, pl.: a kovács ipar. Új iparág is alakult, a mechanikusság.

A községben ipari nyersanyagot nem találunk.

VIII. 8., Háziipar és egyéb termelési ágak.

A falu asszonynépének régi kedvelt foglalkozása a természetett kender feldolgozása. Alig van földes gazda, kinek 100-300 négyszögöl kenderje ne volna. A „vénasszonyok nyara” napsütésben, a házak végén igen gyakran láthatunk 4-5 asszonyt, amint a megtilolt kendert gerebenezik, tisztogatják és osztályozzák. 1923-ban szövőtanfolyamot rendeztek a községben, amelyen a régiéknél gyorsabban dolgozó szövőszéket használtak.

Az itteni kisgazdák nem idegenkednek a fúrás faragástól. Amit maguk elkészíthetnek, azért nem fizetnek. Némely faragott munkájuk figyelmet érdemel. Ilyen például a rokka. Egy rokkát 2-3 mázsa búzáért szoktak készíteni a téli hónapokban.

A kender egy részét kötélnek dolgozzák fel. Vándorköteles dolgozza fel részért, vagy pénzért.

A kosárfonás alig említésre méltó, pedig a vizenyős talajú rétegből egy-egy gazdának pár száz négyszögöl ilyen területe van. Ezeket nemes fűzzel kellene betelepíteni. Ezáltal alkalmas anyagot nyernének a kosár és kocsikas – stb fonásához.

VIII. 9., Munka és munkásviszonyok.

Ha a község munkásviszonyait nézzük, rögtön szemünkbe ötlük a munkásfelesleg. Községünk határa a lakosság számához mérten kicsi, emiatt nem tud elegendő munkát nyújtani a munkásságnak. Mezőgazdaságilag tehát előnyös helyzetben van Füzesabony, mert munkás mindenkor elegendő számban kapható.

Mivel a munkások nagy része nem jut munkához, vándor munkáscsapatok mennek a községből dolgozni. Ezek száma körülbelül 300.

Füzesabony legjelentékenyebb munkaadója a Máv., körülbelül 500 családnak ad kenyeret. Ezekből 100 helyben, a többi a Máv. egyéb állomásain dolgozik. A vasúti munkások órabére 16-18 fillér. A vasúti munkások többsége csak a nyári időben dolgozik. Így 5-6 hónapot dolgozva, 1 hónapra 24 munkanapot számítva, az egész munkaidő alatt 120-144 napot dolgozik a vasúti munkás. Egy napra átlagosan 1,35 pengőt számítva, az egész munkaidő alatt 162-194,40 pengőt keres a munkás. Ebből a kevés keresetből és a csekély mellékkeresetből kell élnie 1 évig. Nem valami rózsás viszonyok között lehet élni ennyi keresetből.....Kevés olyan vasúti munkás van, ki a téli időben is dolgozik. (1927-ben a Máv.-nál az órabér 24-45 fillér volt.)

Vannak aztán sokan olyanok, kik idegenbe járnak dolgozni, hogy kenyerüket megkereshessék. A munkásságnak csak kis töredéke jut itt munkához, a többi idegenben kénytelen munkát keresni. Sokan járnak Dorogra és Salgótarjánba is, mint bányamunkások.

Az egri érseki uradalom éves cselédeket tart. Ezek számát a földbirtokrendezés után csökkentették. Cselédeinek $\frac{1}{4}$ részét bocsátotta el.

Birtokosaink legtöbb esetben házuk népével végzik el gazdasági teendőiket. Az aratást 1/10-ért szokták végezni. A földreform óta más vidékre nem mennek el aratni. Azelőtt ez gyakori jelenség volt.

A részes művelést régebben felébe végezték, ma már azonban sokan sokalják odaadni a fele termést és ezért leginkább harmadába adják ki földjeiket. Ez persze a megegyezéstől függ.

A mezőgazdasági munkás napi bére ellátással 80 fillér, e nélkül 1 pengő. Egy gazdasági cseléd évi járandósága a pénzbőség idején 700-800 pengőt is elért, ma már ez 400-500 pengőnél nem emelkedik feljebb.

A gazdasági gépek nincsenek elterjedve. Traktor 1, cséplő 5 db van a községben. A gépvásárlással nemhogy túlzásba mentek volna, inkább nem is vásároltak.

VIII. 10., Értékesítés.

A gazdának a termények értékesítése okozza a legnagyobb gondot.

Községünk főleg gabonatermelő lévén, eladó terményei legnagyobb részének árát a budapesti terménytőzsde irányítja. A gabona legnagyobb részét Budapestre szállítják. A

gazdasági terményeket a helybeli kereskedelmi ügynökségek vásárolják össze. Ezek aztán vagyontételben adják el.

A jövedelem kisebb %-át tevő állati termékek értékesítése a helyi piacokon, a község és környék országos vásárain bonyolódik le.

Gabonaféléket újabban a „Hangya” szövetkezet is vásárol és a Futorának szállítja.

Míg magas volt a mezőgazdasági termények ára addig a gazda nagyobb jövedelemre tett szert. De ez utóbbi évek terményeinek termelési áron aluli értékesítése súlyos helyzetbe sodorta őket. Nagy baj még az is, hogy a gazdák nagy része eladósodott s aratás után kénytelen rögtön értékesíteni gabonaféléit. Ugyanúgy vannak ősszel a tengerivel is. Így történik meg aztán, hogy ősszel a gazdának már nincs eladnivalója.

A tejfelesleg egy részét hónapszámra házakhoz hordják, más részét pedig a baromfi és termékeivel a heti piacon értékesítik. A tojást ún. tojásszedők is vásárolják, kik Budapestre viszik nyereszkeség végett. A heti piacokon még sertések is kerülnek eladásra. A szarvasmarhák egy része a helybeli mézárások kezébe kerül. A lovak, szarvasmarhák, sertések többsége az országos vásár alkalmával cserélnek gazdát. A kiválóbb lovakat a katonaság számára vásárolják meg, 500 pengő átlagáron.

A községi gazdák kevés gabonán kívül szövetkezet útján mást nem értékesítenek.

VIII. 11., Közlekedés.

Füzesabony a közlekedés szempontjából előnyös helyen fekszik. Átvonul rajta a Budapest-Kassai állami út, melynek a község belsejébe eső, Kerecsendi és Szihalmi utcai részét az állam topekával burkoltatta és ezzel portalanította. Keresztül fut Füzesabonyon az Eger-Debreceni törvényhatósági út is. Mezőtárkánnyal kövezett út kapcsol össze. Most áll építés alatt a Füzesabony-erdőtelki út, mely az erre eső falvaknak községünkkel rövidebb összeköttetést fog biztosítani.

Községünk vasúti gócpont a Budapest-Miskolci fővonalon. A Füzesabony-Debrecen és Füzesabony-Eger szárnyvonalaknak községünk induló, illetve végállomása. Az állomásnak marha és egyéb rakodóhelye van. Vasúti állomásunk városias méretű. A tervező irodában elkövetett borítékcseré juttatta ezt az állomást Fiume helyett Füzesabonyra.

A kerecsendi téglagyár áruait egy kis motoros vasút szállítja a községben lévő rakodóhelyre. Ezen a vágányon szállítja lovakkal vontatott kocsikon az egri érseki uradalom is terményeit a vasúti állomásra.

Autóbuszjárat a községben jelenleg nincs. Pár évvel ezelőtt kétfelé is indult innen autóbusz, de már megszűnt. A vasútállomásról egy bérautó szállítja a pénzesebb utasokat a kívánt helyre.

A kocsifuvarozás kis méretű. A kereskedők inkább a biztosabb vasutat veszi igénybe.

Patakhíd egy van a községben, a Laskó-pataké, az Eger-Debreceni törvényhatósági úton.

A határ földjei között községi dűlőutakon közlekednek. Ezek gondozatlan földutak. A belterületen, a főbb útvonalak mentén betonból készült gyalogjárók vannak. A községben a kocsit utak, - a telep utcáit kivéve- kövezettek. A régi település és a telep lakosai között a vasúti felüljáró biztosítja a zavartalan forgalmat. A felüljárón csak gyalogosok közlekedhetnek.

VIII. 12., Kereskedelem.

Az áruk kicserélését a kereskedelem segíti elő.

Községünkben a kereskedelem elég számottevő. 1910-ben a kereskedők száma 9 volt, 1928-ban már 37 és 1931-ben 42 kereskedő volt. 21 év alatt tehát 33-mal szaporodott a számuk.

A kereskedelem főképpen terményekben, fűszerekben és rövidárúkból számottevő. A múltban még jobban, de még ma is nagy részben zsidók kezében van a kereskedelem. A terménykereskedelem teljesen, a fűszer és vegyeskereskedelem nagy részben a kezükben van. Ennek oka a bennük élő élénkebb kereskedői szellem és a nagyobb tőkebefektetés. A keresztény kereskedők száma az utóbbi években emelkedett, azonban ez még a számarány százaléka mögött nagyon lemarad.

A gazdák mezőgazdasági terményei fedezik a lakosság szükségletét, sőt még elszállításra is jut. Erdő nélkül vannak azonban a gazdák, s így más mezőgazdasági terményből felesleg, fából pedig nagy hiány van. A gazdák kevés készpénzhez jutnak, nem tudnak elegendő fát venni. Emiatt szorúlnak rá a „tőzik” tüzelésére. A fát palócoktól szokták beszerezni, kik kocsiszámra árulják a községben. Szenet a gazdák nem igen vesznek.

A helybeli állatvásárra átlag felhajtának 300 db szarvasmarhát, 800 db lovat, 400 db sertést és 20-30 db juhot, kecskét. Eladásra szokott kerülni 120 db szarvasmarha, 80 db ló és 80-90 db sertés.

A kézműiparosaink a község fogyasztásának ellátása mellett vásárookra is dolgoznak. A környező falvak vásárait szokták eljárni iparcikkeik értékesítése végett. Bútorok, cipők kerülnek leginkább vásári eladásra.

Az érseki uradalom cukorrépa szállításkor a hatvani cukorgyárral más termények szállításakor a Fővárossal folytat élénkebb kereskedelmet. Évente kb. 80 vagon terménye kerül elszállításra.

Őszi időben burgonya és káposzta szállítmányok érkeznek a községbe, melyeket a lakosság vásárol meg. Új piacok keresésére nincs szükség, mert a helybeli gazdák termésfeleslegét a kereskedő gazdák szállítják el, az uradalom piaca pedig szintén biztosított van.

VIII. 13., Pénz-és hitelügy.

A háború előtt eladósodott gazdák adósságát a háború eltörölte. A háború után a terhektől könnyen megszabadult gazdák újabb adósságokat csináltak. Ez által a háború után tehermentessé vált birtokok újból eladósodtak. Ennek az eladósodásnak társadalmi és lélektani okai vannak.

Gazdasági szempontból nincs oka, mert hiszen az eladósodás már '25-ben kezdődött, '27-28-ban pedig már mindenki tele volt adóssággal; holott akkor még magasak voltak a termény-és jószág árak. Ekkor gazdasági válság még nem volt, mert '30-31-ben kezdődött. Miért adósodtak el hát a gazdák? E kérdésre a társadalmi és lélektani okoknál találjuk meg a feleletet.

Társadalmi oka már világosan bontakozik ki előttünk. A világháború után egyedül a vidék úszta meg a gazdasági krízist. Ez a réteg, mely nyereséggel zárta a világháborút, nem az eszének és szorgalmának gyümölcszeként érte ezt el, hanem a helyzet adottságának köszönhető. A vidék volt tehát az a terület, hová még nyereszkedni lehetett menni. Elárasztották hát ügynökökkel a vidéket és különféle fogásokkal és jelszavakkal úgy a magánosok, mint az állam adósságokba ugratták a tapasztalatlan, hiszékeny gazdákat, (tyúk kölcsön, hízalási kölcsön, zöld búza, gazdasági gépekre való áttérés.)

A másik oka az eladósodásnak a lélektani ok. Azok a gazdák, kik a tartozástól könnyen megszabadultak, csakhamar újakat csináltak. És érdekes jelenség, ugyanazok, kiknek betétjük volt és elveszett, a háború után újra betevőknek jelentkeztek. Ezekből látjuk, hogy a társadalom egyik része folyton pazarol, a másik része ugyanakkor takarékoskodik.

A háború előtt pazarló gazdák, mikor megszabadultak a tartozástól, akkor sem tudtak szerényebben élni, hanem folytatták a háború előtti könnyelmű életet. Ezt azonban csak kölcsönökkel lehetett fedezni. Arra azonban nem gondoltak, hogy ennek a kölcsönnek a kamata és feltételei sokkal súlyosabbak, mint a háború előttié. Több, mint valószínű, hogy a pénzüintézetek vezetői sem gondoltak erre, mert váltókölcsönt nyújtottak a gazdák részére, amely kölcsönnek a természete és kamatszolgáltatása egyáltalán nem volt megfelelő a gazdáknak. Egy évben négyszer kellett és kell a tartozást rendezni akkor, mikor a gazda csak kétszer, nyáron és télen forgatja meg tőkéjét; t. i. egyszer amikor arat és egyszer amikor jószágot hízal. A kereskedőknek és iparosoknak kedvező kölcsön föltételek a gazdánál nem váltak be és nem hogy törleszteni nem tudott a gazda, hanem még a kamatokat sem tudta fizetni. De mindennek a gazda volt az oka. Hiszen, akik előrelátóan gazdálkodtak, azoknak most sincs adósságuk. Ezeket az adós gazdákat nem kellene segíteni, hanem azt a folyamatot kellene támogatni, amely ezeket a gazdákat minél hamarabb eltiüntetné a gazdasági életből.

Füzesabonyban 76 birtok van védetté nyilvánítva. Nézzük meg azt, hogy kiknek használt a védettség?

A gazdák a háború után megtakarított pénzüket sehogy sem gyümölcsöztették. Azok a gazdák, akik adósságba keveredtek, még a kölcsönökből sem tudnak felmutatni semmi eredményt. A földművesek az intelligencia minden rossz szokását eltanulták; ősi viseletüket ott hagyták, ami sok pénzt emésztett és emészt fel. Produktív befektetést nem csináltak.

A kölcsönök nyújtásánál a takarékpénztárak ma korlátozva vannak. A pénzüintézet által nyújtott alacsony kamatlábbal az a kevés gazda, kinek betétje volt nem elégedett meg, hanem a pénzüket kivették, hogy magasabb kamatozású helyekre adják azt. Gyakori az is, hogy a gazda terményét természetben adja kölcsön. A magasabb kamatozást a gazdáknál érik el. Ezáltal kezd fellépni a pénz-és terményuzsora.

Vezető embereink közül a legtöbb játszott a tőzsdén. S természetesen vesztek.

A községben lévő Hitelszövetkezet jól működik. Újabban még jobban érvényesül kebelében a kereskedői szellem.

Pénzüintézetünk, mely a Heves vármegye takarékpénztár helyi fiókja, érdekeken felül áll. Mindig a pontos kereskedői megfontoltság vezette és vezeti.

Füzesabony lakosságát terhelő adósságokról nem tudok adatokat nyújtani. Általában ismerve a gazdákat, megállapítom, hogy még a háború előtt kevesen, de nagyon voltak eladósodva, addig a mostani gazdák közül többnek van adóssága. Az összege az egyes

gazdáknál nem éri el a háború előtti összeget. Azonban meg lehet állapítani azt, hogy minden szerencsétlenségben van bizonyos szerencse is, mert az eladósodás és a védettség nem azokban a községekben jelentkezik nagy mértékben, ahol nagy a falu és kicsiny a határa, tehát ahol szegény a község, hanem ott, ahol a háború előtt és után dúsgazdagok voltak az emberek. Pl.: Füzesabonynak, ahol 6389 lakosnak van 5000 hold határa, csak $\frac{1}{4}$ rész annyi adóssága van, mint a 4000 lakosú és 12.000 hold határú Besenyőteleknek. Ez azért van, mert kisebb volt községünk határa, kevesebb volt a föld és nem hoztak annyit, hogy túlságosan eladósodtak volna.

Érdekes megfigyelni, hogy az állítólagos rossz gazdasági viszonyok idejében földvásárlás útján a lakosság benyomult a dormándi, káli és kerecsendi határba.

Hogy a lakosság eladósodását megállapíthassuk, nem kell csak a vezetőket megnézni, hogy van-e betétjük? Mert a vezető után megy a lakosság!

IX. A község jelentősége, kapcsolatai és vonzásterülete.

Füzesabony lakóinak nagy számánál fogva a környék egyik legnagyobb községe. Lakosainak gyarapodását nemcsak a természetes szaporodásnak, hanem a közlekedés szempontjából központi fekvésénél fogva a bevándorlásnak is köszönheti.

Füzesabony vásárai a szomszédos falvakét messze fölülmúlják. Vásárai nagy forgalmúak. Központi fekvéséből következik, hogy a környék, de különösen tőle délre eső falvak kereskedelmi központja. Dormánd, Besenyőtelek, Mezótárkány, Kömlő, Kerecsend ide hozza terményeit értékesítés, vagy szállítás végett. Kereskedőink nem csak a helybeli szükségletet fedezik, hanem a szomszédos falvakat is ellátják szükségességekkel. Füzesabony a környék gabonaszállításának központja.

Iparosaink között csaknem minden iparág képviselve van. Ezek a környék számára is készítenek iparcikkeket.

Községünkben a Heves vm-i takarékpénztárnak fiókja van.

Füzesabony központiassága folytán folyton növekszik. A földreform során kiosztott házhelyekre gyors lépésben történt a házak építése. Az építkezés oly nagy méretű volt, hogy ezen a téren egy szomszédbeli község sem vetekedhetett Füzesabonnyal. Az új település nagysága csaknem eléri a régi település nagyságát.

A háború után gyors fejlődésnek indult a község. A főbb útonalakat cementgyalogjáróval látják el, amivel egy környékbeli község sem dicsekedhet. Orvos, gyógyszerár helyben.

A község gazdasági, kulturális vonzásterülete 13-15 km-es körzetben terjed.

Sport és más versenyeinket 15-20 km távolságról is látogatják.

Nagy vonzóerővel gyarapodott a község azzal, hogy határában az ásatások folytán régiségeket találtak. Az ásatáshoz nemcsak a környék érdeklődő népe jön el, hanem külföldi neves tudósok is megtekintik. 1934-ben a frankfurti régészeti múzeum igazgatója, ez évben pedig a cambridge-i egyetem régésztanára látogatta meg az ásatást. Múzeumunk régészeti leleteivel páratlan a környéken.

Megszállott területről való vendégek gyakran fordulnak meg községünkben. Egyrészt látogatás, másrészt érdeklődés miatt.

A közeli városok közül Egerrel van a legélénkebb kapcsolata Füzesabornynak. Megyei, járási székhelyünk és hozzánk a legközelebb eső város. Ide járnak iskolába középiskolásaink. Ezáltal Egerrel nagy a kulturális kapcsolatunk is. A környező falvakkal inkább kereskedelmi kapcsolataink vannak. Azon falvakkal van nagyobb kapcsolatunk, melyek a vasúti közlekedéstől távol esnek és melyek a vasutat Füzesabornynál érik el legközelebb.

Füzesabony Selyemtenyésztési Felügyelőség székhelye, a környék selyemtenyésztői tehát ide hozzák gubóikat beváltás végett. Csendőrőrs helyben van, innen indulnak járőrök a környék falvaiba.

Mindezekből láthatjuk, hogy Füzesabony a környék falvainak központja, melyet leginkább közlekedésének köszönhet.

X. Tanulságok összefoglalása.

A jövő feladatai.

Az elmondottakból megismertük községünket. Azonban, mivel több helyen kisebb-nagyobb mulasztásokat, megvalósításra váró lehetőségeket találtunk, ki kell jelölnöm a mulasztások kiküszöbölését és ki kell jelölnöm a megvalósítandó terveket is. Röviden szólva össze kell foglalnom a jövő feladatait.

A táplálkozásnál láttuk, hogy a lakosság rosszul táplálkozik. De nemcsak, hogy rosszul táplálkozik, hanem változatosság nélkül is. Az asszonyok nem tudnak változatosan főzni. A rendelkezésükre álló anyagból ízletesebb ételeket is lehetne főzni, ha értenének hozzá. A falu asszonyait meg kell tehát tanítani főzni, hogy a lakosság ízletesebben és változatosabban táplálkozzon. Szerény véleményem szerint ezt az ismeretterjesztő előadások keretében meg lehetne oldani. Egyházi élet terén az iskolából kikerült ifjúság számára alakítani kell egy vallásos egyesületet. Mert nemcsak a lányok szorulnak lelkiezésre, hanem a fiúk is. Az ifjúságot lelkiek terén nem szabad elhanyagolni, mert amilyen a ma ifjúsága, olyan lesz a népünk jövője.

A lakosság mezőgazdasági terményeit nem tudja szövetkezeti úton értékesíteni. Ezért egy Értékesítő Szövetkezetet kellene létesíteni a gazdáknak, hogy a közvetítés haszna is az övék lenne és ne kellene erről lemondani a zsidók javára. A vetőgép és más gazdasági gép hiányon is szövetkezeti úton lehetne segíteni.

A községben csikólegelő nincs. Szövetkezeti úton csikójárás, a lovak számára pedig ménesterület létesítésével lehetne segíteni ezen.

Füzesabony nagyközség, népháza még nincs. A jövőben, ha a viszonyok megengedik, fel kell építeni a népházat!

A koldulás megszüntetésére szegényházba kell tömöríteni a koldusokat. És nemcsak lakást, hanem ellátást is kell nekik biztosítani. Az idegen koldusoknak pedig meg kell tiltani a községben a koldulást.

A tagosítás községünkben megvolt. A tagosítás után azonban elfelejtettek a fátlan határban szélfogó fasorokat ültetni. Ez is pótlásra vár.

A föld megmunkálása helytelen szokásokon alapszik. Az őszi szántás legtöbbször elmarad. A tavaszi növénygondozás is hiányos. Sok a szórva vetett terület. Mindezek a hiányokon a jövőben segíteni kell. Ahol csak alkalom adódik, rá kell mutatni a helytelen szokásokra. Mert egy év alatt ezzel a maradiságra hajló lakossággal nem lehet sok eredményt felmutatni. Több év fáradhatatlan felvilágosító munkája hozhatja csak meg a kívánt eredményt.

Trágyatelep híján a trágya elértéktelenedik. Felvilágosító munkával a gazdákat rá kell vezetni arra, hogy trágyatelepeket készítsenek.

A kísérleti műtrágyázást állandósítani kellene. Mert abból is az egy évi kísérletből, mely sikeres volt bár, nem maradt semmi követés.

Az Eger-patak mentén, mely kertészkedésre kiválóan alkalmas, meg kellene honosítani a kertészkedést. A gyümölcsfák nemesebbé tételét hangsúlyozni kell. Gyümölcsöt lehetne szállításra is termelni. A község határa valóságos gyümölcsöskert lehetne.

A kosárfonás elősegítésére a vizenyős és patakmenti területeket nemesfűzzel kell a jövőben betelepíteni.

Hogy a tűzik tüzelést kiküszöböljük, jutányos áron, közösen kellene a gazdáknak szemet és fát hozatni.

A jövő feladatának jelölöm meg a budapesti fővonal mellett, az északi oldalon egy községi út illetve híd építését a Laskó-patakon át, hogy az erdő túlsó oldalán lévő földek kocsikkal is könnyen megközelíthetők legyenek.

Itt említem meg, hogy a telep utai gondozatlan földutak. Kövezett uta nincs, csak salakkal javított gyalogjárói, de az is csak a belső részeken. Sáros időben kocsival szinte lehetetlen itt közlekedni. A telep utainak javítását tehát a jövőben eszközölni kell.

Iskolázottság szempontjából multhatatlanul szükséges egy gazdasági és egy polgári iskola felállítása.

Idegenforgalom elősegítése végett a leletelő helyet megfelelően gondozni kell. Ezáltal a lakosság bevétele is gyarapodna.

Tisztálkodás és üdülés szempontjából szükséges egy fürdő felállítása.

Ha ezeket a feladatokat, melyeket kijelöltem a jövő számára, megvalósítják, akkor Füzesabony mintaközség lesz, melyből a környező falvak lakosai okulhatnak.

Irodalom és források:

Dr. Váczy Mihály: A nyomásos gazdálkodás Füzesabonyban.

Fayol összeírás (Magnin)

Dr. Tompa Ferenc rádióelőadása utáni jegyzet.

Szederkényi István: Heves vm. története.